

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TRESTNÝ ČIN ZANEDBÁNÍ POVINNÉ VÝŽIVY
V ČR V KOMPARACI SE SLOVENSKOU
REPUBLIKOU**

Autor práce: Lenka Chumlenová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinované studium

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

CHUMLENOVÁ, L. *Trestný čin zanedbání povinné výživy v ČR v komparaci se Slovenskou republikou : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2015, 76 s. Vedoucí bakalářské práce : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: oprávněný, povinný, trestní zákoník, vyživovací povinnost, výživné, zanedbání povinné výživy.

Předložená bakalářská práce se zabývá tématem zanedbání povinné výživy a je rozložena do osmi kapitol. Úvodní část vymezuje pojmy a aparát, se kterým bude v textu pracováno - výživné a právní úpravu vyživovací povinnosti. Jednotlivé kapitoly se věnují vyživovací povinnosti rodičů k dětem v České republice a ve Slovenské republice. Nedílnou součástí je analýza některých společných ustanovení o vyživovací povinnosti a trestněprávní ochrana v uvedených republikách. Součástí práce je dotazníková část, kdy pro názornost jsou sebraná data přenesena do grafické podoby. Závěr je věnován tématu o sjednocení judikatury v této oblasti a návrh de lege ferenda.

ABSTRACT

CHUMLENOVÁ, L. *Criminal Offence of Malpractice Nutrition in the Czech Republic in Comparison with Slovakia : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2015. 76 p. Supervisor : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: authorized, mandatory Penal Code, maintenance obligations, alimony, malpractice nutrition

The subject of the submitted bachelor thesis deals with malpractice nutrition and it is spread over eight chapters. The first chapter defines concepts and apparatus, which will be used within the text of this document – nutrition and legislation relating to maintenance obligations. Individual chapters are devoted to maintenance responsibilities of parents to children in the Czech and Slovak Republics. An integral part of this thesis is an analysis of common rules with regards to maintenance and criminal law protection of nutritional responsibilities in the above mentioned republics. Part of the work is a questionnaire, which for convenience, is a collected data converted into graphic form. The conclusion is devoted to the topic, the unification of jurisprudence in this area and a proposal de lege ferenda.

OBSAH

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Vyživovací povinnost	12
2.1 Pojem vyživovací povinnost a výživné	12
3 Legislativní stav vyživovací povinnosti v ČR	14
4 Činnost policejního orgánu při řešení problematiky zanedbání povinné výživy v ČR.....	19
4.1 Přečin zanedbání povinné výživy - § 196 trestního zákoníku.....	19
4.2 Zvláštní ustanovení o trestání - § 196a trestního zákoníku	26
4.3 Zvláštní ustanovení o účinné lítosti - § 197 trestního zákoníku.....	27
4.4 Statistické údaje kriminality přečinu zanedbání povinné výživy	29
4.4.1 Statistické údaje kriminality přečinu zanedbání povinné výživy v České republice v letech 2010-2014	29
4.5 Příklady z praxe	30
4.6 Nejčastější chyby policejního orgánu.....	35
4.7 Druhy trestů	36
5 Vymáhání výživného v ČR	38
6 Vyživovací povinnost ve Slovenské republice.....	42
7 Vymáhání výživného ve Slovenské republice	48
7.1 Vymáhání výživného exekucí	48
7.2 Trestný čin zanedbání povinné výživy ve Slovenské republice	49
7.2.1 Statistické údaje o stíhaných a vyšetřovaných osobách pro trestný čin zanedbanie povinnej výživy podle § 207 odst. 1 STZ v letech 2010-2014	51
7.3 Náhradní výživné	52
8 Zanedbání povinné výživy z pohledu dotázaných.....	56

Závěr.....	63
Seznam použitých zdrojů	68
Seznam zkratk	71
Seznam tabulek a grafů	72
Přílohy	73

Úvod

Sama, jako žena a matka dvou dětí chápu rodinu a rodinné vztahy jako základ pro stabilní a radostnou výchovu. Rodina obecně je brána jako základní výchovný článek. Vztahy mezi členy rodiny a rodinné prostředí zásadně ovlivňují formování osobnosti dítěte i jeho schopnost začlenění se do světa, jeho socializaci. Funkční rodina by měla plnit základní rodinné funkce v oblasti výchovné, citové, intelektuální i sociální a ekonomické. I v optimální fungující rodině mohou v dnešní době dominovat nežádoucí projevy, které souvisejí s konzumním stylem života. Pod tlakem vnějších činitelů, jako například reklamy, dochází k uspokojování materiálních potřeb na úkor základních emočních jistot – kterými jsou sounáležitost, láska a bezpečí.

Rodičovství je pilířem rodiny. Stojí na péči o členy, kteří ji tvoří. To se týká především péče o děti.¹

Žel je nutno konstatovat, že nárůst rozpadu rodin a rozvodovost je stále četnější. Podle statistiky, dochází k rozvodu každého druhého manželství, přičemž více než šedesát procent rozvodů se týká manželství, které mají nezletilé děti.²

Položme si otázku, je krize rodiny pouhým mýtem? Asi všichni pochopíme, že není a to minimálně od poloviny minulého století. Pokud ji budeme spojovat především s mírou rozvodovosti, pak za kritické je možno považovat období zhruba posledních čtyřiceti let. Současná rodina je vystavena řadě zátěží, jejichž vlivy se navzájem násobí. V souvislosti s vyšší vzdělanostní úrovní žen se rozpadá tradiční patriarchální model rodiny a muž tak přichází o své dříve výsadní postavení. Přitom jsme však stále ovlivněni tradiční představou o rozdělní mužské a ženské role.³

Po rozpadu, je neúplná rodina vystavena reálnému riziku snížení příjmů a případnému zadlužení, či ekonomickým problémům. V případě, když ještě jeden rodič neplní svojí vyživovací povinnost vůči svému dítěti, stává se situace ještě vážnější.

¹ *Rodinné listy*. Praha : Havlíček Brain Team, 2014, č. 2. ISSN 1805-0824.

² DUDOVÁ, R., HASTRMANOVÁ, Š. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. 1. Vydání. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2007. s. 15. ISBN-978-80-7330-124-8.

³ ŠMOLKA, P. *Manželská a rodinná trápení*. 1. Vydání. Praha : Portál, s. r. o., 2008. s. 13. ISBN 978-80-7367-448-9.

Vyživovací povinnost rodičů k dítěti nevzniká až případným rozhodnutím soudu o výši výživného. Obecně i v platné legislativě⁴ je zakotveno, že vyživovací povinnost vzniká narozením dítěte a trvá až do té doby, dokud dítě není schopno samo se živit. Oba rodiče mají povinnost přispívat na výživu svých dětí podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Výše výživného je dána jednak těmito možnostmi, schopnostmi a poměry, jednak odůvodněnými potřebami dítěte. Dítě má přitom právo podílet se na životní úrovni svých rodičů.

⁴ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 94 ze dne 4. prosince 1963 o rodině. In *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1963, částka 53, s. 317-348. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=94/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Zanedbání povinné výživy je dosti častý a i zásadní problém v případě rozpadu rodiny. Jedná se o velmi aktuální téma, může se s ním setkat kdokoliv z nás. Jak jistě všichni cítíme, je nutno, aby se tato záležitost začala efektivně a rychle řešit. Tento problém má několik úhlů pohledu, například, lidský (emoční), sociální, ekonomický, avšak v případě mé bakalářské práce se budu zabývat především hlediskem občanskoprávním a trestněprávním. Problematika neplnění vyživovací povinnosti se týká nejen ČR, ale i jiných zemí. Při zpracování práce budou jako hlavní metody použity analýza a syntéza literárních zdrojů, historická komparace, mezinárodní komparace, analýza a syntéza statistických dat a z technik dotazníkové šetření, příklady z praxe a následné vyhodnocení. Vše je v souladu s vytyčenými cíli bakalářské práce. V odborné české literatuře je problematika dostatečně zastoupena, v zahraniční minimálně.

Hlavním cílem bakalářské práce je uvedení do problematiky zanedbání povinné výživy, zhodnocení minulé a současně platné legislativy. V práci uvedu příklady ze své praxe, neboť pracuji jako zpracovatelka trestních spisů u Policie ČR. Upozorním na problémy při činnosti policejního orgánu při řešení této problematiky. Nedílnou součástí práce bude vyhodnocení policejních statistik, vyhodnocením dotazníkového šetření a vyhodnocení legislativy ve Slovenské republice a na základě zjištěných informací navržení efektivnějších způsobů vymáhání výživného od povinných.

V prvních kapitolách se budu věnovat krátké teoretické části, kde vymezím pojem vyživovací povinnost a analyzuji právní úpravu, která se týká vyživovací povinnosti v ČR.

Ve čtvrté a páté kapitole se zaměřím na činnost policejního orgánu při řešení problematiky zanedbání povinné výživy v ČR. Vymezím podle trestního zákoníku jednotlivá paragrafová znění, dále se zmíním o možných chybách policejního orgánu při prověřování této problematiky. Budu vycházet ze své získané praxe. Součástí této kapitoly bude vyhodnocení statistických údajů a v neposlední řadě uvedu trestní sankce za tento přečin a možnosti vymáhání dlužné částky za výživné v ČR.

V šesté a sedmé kapitole provedu úvod do problematiky vyživovací povinnosti ve Slovenské republice, krátce vytyčím kritéria pro určení výše placení výživného s ohledem na možnosti a schopnosti, majetek, životní úroveň a zaměstnání povinného rodiče. Seznámím s problémem vymáhání výživného ve Slovenské republice, kde se zmíním o trestnosti této problematiky, jejíž součástí bude vyhodnocení statistických údajů. Zmínka o náhradním výživném bude pomyslnou tečkou za touto kapitolou.

V praktické, osmé části, bude vyhodnocení dotazníkového šetření, přičemž zhodnocení tohoto výzkumu bude v závěru práce, společně s komparací problematiky vyživovací povinnosti v ČR a Slovenské republice.

Při psaní této práce jsem využila metodu analýzy, syntézy a komparace.

2 Vyživovací povinnost

2.1 Pojem vyživovací povinnost a výživné

Vyživovací povinnost rodičů k dětem je nejvýznamnějším a nejdůležitějším druhem vyživovací povinnosti. Její společensko - ekonomická funkce je ve srovnání s jinými druhy vyživovacích povinností závažnější, neboť prostřednictvím plnění této povinnosti se zajišťuje zdravý vývoj příští generace.⁵ Rodiče jsou odpovědní za všestranný duševní a tělesný rozvoj svých dětí.⁶ Výchova dětí musí směřovat k tomu, aby získaly co nejširší a co nejhlubší vzdělání.

Vyživovací povinnost rodičů k dětem vzniká narozením dítěte a trvá do té doby, dokud děti nejsou samy schopny se žít. Délka trvání povinnosti poskytovat výživu je dána stavem odkázanosti dítěte na výživu. Dosažení zletilosti nebo dosažení věkové hranice pro nezaopatřenost dítěte (26 let) nemá z hlediska vyživovací povinnosti význam. Není proto vyloučeno, aby tato povinnost rodičů k dítěti zanikla v jeho sedmnácti letech věku, když například dostudovalo, našlo si práci a je schopno se samostatně žít. Na druhou stranu je také možné, že dítě nenabude schopnosti samostatně se žít nikdy, například, je-li plně invalidní. Dosažení věkové hranice 18 let má však svůj význam z hlediska procesního a to zejména proto, že řízení o přiznání výživy zletilému dítěti je zahájeno pouze na návrh této osoby.

Vyživovací povinnost rodičů tedy nezaniká, i když by si dítě v určitém oboru mohlo opatřit prostředky k úhradě svých vlastních potřeb samo, neboť například ukončilo střední odborné učiliště, jestliže by se vzhledem k tělesným a duševním schopnostem mohlo uplatnit společensky významnějším způsobem, což však vyžaduje jeho další odbornou přípravu studiem na vysoké škole. Pokud dítě studuje vysokou školu, tak trvá vyživovací povinnost rodičů po celou dobu jeho studia, avšak za

⁵ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost: praktická příručka s judikaturou a vzory*. 1. vydání. Praha : Linde, 1995. s. 10. ISBN 80-85647-84-2.

⁶ HOLUB, M., NOVÁ, H. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha : Leges, 2011. s. 6. ISBN 978-80-87212-96-7.

předpokladu, že v něm řádně pokračuje, což znamená, že se náležitě věnuje přípravě a skládá predepsané zkoušky, až do jeho ukončení.⁷

Vyživovací povinnost absolutně končí zánikem rodině-právního vztahu subjektů, tj. smrtí, rozhodnutím o osvojení, rozhodnutím o úspěšném popření otcovství a zaniká i sňatkem dítěte.

Pojem „výživné“ není v zákoně jednoznačně popsán ani definován. Lze na něj pohlížet jako na institut, kterým je zajišťována výživa sama o sobě a jsou jím uspokojovány i ostatní kulturní, hmotné a jiné potřeby. Občanský zákoník, stejně jako dříve zákon o rodině, mezi dětmi zletilými a nezletilými, nedělá v zásadě rozdíl, avšak nezletilému dítěti je v určitých ohledech poskytována širší ochrana.

Před rozvodem rodičů je praxí, že vyživovací povinnost vůči dítěti stanoví opatrovnický soud a to na základě rozsudku, který je vykonatelný po nabytí právní moci. Z rozsudku pak je zřejmé, komu je dítě svěřeno do péče a jakou částku za výživné má „povinný“ každý měsíc zaplatit, přičemž je zde uveden i konkrétní den v měsíci.

⁷ HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo v aplikační praxi*, 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2000. s. 33. ISBN 80-7179-293-4.

3 Legislativní stav vyživovací povinnosti v ČR

Právní úprava vztahů v rodině, v manželství, vztahů mezi rodiči a dětmi byla historicky vždy důležitou součástí našeho právního řádu. Rodinně právní vztahy byly méně poplatné politickým a ekonomickým změnám než v jiných právních oblastech, o čemž svědčí skutečnost, že až do roku 1945 platila na území Čech, Moravy a Slezska ustanovení občanského zákoníku z roku 1811. V roce 1949 byl přijat zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném a v roce 1963 s účinností od 1. 4. 1964 zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, jehož platnost skončila s nabytím účinnosti nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., tj. od 1. 1. 2014.⁸

Základním zdrojem právní úpravy rodinného práva je Listina základních práv a svobod, ústavní zákon č. 23/1991 Sb., jež zaručuje zvláštní ochranu dětem, rodičovství apod.

V roce 1924 specifikovala práva dítěte Ženevská deklarace práv dítěte a později, v roce 1959, byla přijata Charta práv dítěte, na základě které byl přijat zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, který byl mnohokrát novelizován. Tento formuloval vztah rodičů a dětí jako práva a povinnosti.⁹

Součástí českého právního řádu a dalším základním pramenem rodinného práva je Úmluva o právech dítěte z roku 1989, která chrání práva dětí. V ČR byla publikována pod č. 104/1991 Sb.

Úmluva o právech dítěte obsahuje:

- právo na přežití,
- právo na ochranu,
- právo na rozvoj,
- právo na participaci.¹⁰

⁸ ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33, Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.

⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 254. ISBN 978-80-7380-389-6.

¹⁰ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 254. ISBN 978-80-7380-389-6.

Mezi významné mezinárodní smlouvy, jež se staly součástí našeho právního řádu, zabývající se problematikou výživného patří dále Úmluva o lidských právech a svobodách, mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, Úmluva o uznávání a vykonatelnosti rozhodnutí o vyživovací povinnosti k dětem, Úmluva o vymáhání výživného v cizině, Úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti, dále Evropská úmluva o výkonu práv dětí, Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství a Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí.

Současná právní úprava vyživovací povinnosti je zakotvené v novém občanském zákoníku, který byl schválený Parlamentem ČR dne 3. 2. 2012, vyhlášený ve Sbírce zákonů dne 22. 3. 2012 pod č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“) a účinný dne 1. 1. 2014.¹¹ NOZ upravuje celé rodinné právo, a to v části druhé, Hlava II, Oddíl 3 upravuje poměry mezi rodiči a dětmi. Pododdíl věnovaný vyživovací povinnosti mezi příbuznými je v NOZ v § 910 a násl.. V tomto pododdílu, konkrétně v § 915, je upravena vzájemná vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi. V § 921 a násl. NOZ je řešena splatnost výživného, problematika změny poměrů, vliv běhu času na přiznání výživného a také je zde řešena nevratnost spotřebovaného výživného.

Mimo druhou část NOZ jsou upraveny i další aspekty, které se týkají vyživovací povinnosti a to zejména neprohlášenost práva na výživné, toto je obsaženo v § 613 NOZ, dále v § 1988 odst. 1 NOZ je stanoven zákaz započtení proti pohledávce výživného pro nezletilého. V dědickém právu NOZ je taktéž řešeno právo na výživné z pozůstalosti (§ 1665 a násl.), nebo v souvislosti odkazem výživného (§ 1626 odst. 2 NOZ), nebo u závazku z deliktů v souvislosti s peněžitými dávkami při usmrcení podle ust. § 2966 NOZ.

Z hlediska procesního, pokud je třeba řešit vztahy v rodině u soudu, tak od data 1. 1. 2014 se postupuje podle nového zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních ve znění pozdějších právních předpisů tak, že podle tohoto zákona

¹¹ ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33, Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.

projednávají a rozhodují právní věci stanovené v tomto zákoně, a nestanoví-li tento zákon jinak, použije se občanský soudní řád.

Placení výživného je určeno tomu rodiči, který nemá svěřeno dítě do své výchovy. Výši výživného stanoví soud na základě výši příjmů rodičů, kteří jsou povinni veškeré své příjmy prokázat a dále jsou povinni předložit potřebné dokumenty ke zhodnocení svých majetkových poměrů, tuto skutečnost upravuje § 910 až § 919 zákona č. 89/2012 Sb., NOZ.

Vyživovací povinnost podle NOZ § 910 zní:

- předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost,
- vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších potomků vůči dítěti,
- vzdálenější příbuzní mají vyživovací povinnost, jen nemohou-li plnit bližší příbuzní,
- nejedná-li se o poměr rodičů a dítěte, předchází vyživovací povinnost potomků vyživovací povinnosti předků.

Podle § 911 NOZ lze výživné přiznat, jestliže oprávněný není schopen sám se živit.

Podle § 912 NOZ má nezletilé dítě, které není plně svéprávné, právo na výživné, i když má vlastní majetek, ale zisk z majetku spolu s příjmem z výdělečné činnosti nestačí k jeho výživě.

NOZ upravuje vyživovací povinnost rodičů k dětem a shoduje se s ustanovením, které je obsaženo v Listině základních práv a svobod a ve shodě s judikaturou Ústavního soudu, kdy za zmínku stojí například judikát sp. zn. IV. ÚS 244/03,¹² sp. zn. III. ÚS 606/04, v ustanoveních § 910 až 919 NOZ, přičemž zákon v těchto ustanoveních vychází ze zásady, že potomci a předci mají vůči sobě vyživovací povinnost a oprávněnou osobou je ta osoba, která není schopna se sama živit. Pro určení výše

¹² ČESKO. ÚSTAVNÍ SOUD. Nález Ústavního soudu č. 511 ze dne 16. března 2006. Dostupné z WWW: < <http://www.judikaty.cr/> >.

výživného jsou tedy rozhodující potřeby oprávněného a schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného.

Při stanovení výživného soud zkoumá a zjišťuje, na základě důkazních materiálů, zda se povinný nevzdal bezdůvodně výhodnějšího zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti či zda se naschvál nezbavil majetku.

Soud je vázán při zjišťování výši příjmů rodičů řadou nálezů Ústavního soudu. Podle M. Francové:¹³ „Již v nálezu sp. zn. III. ÚS 511/05 Ústavní soud zdůraznil při výkladu tehdy platných ustanovení § 85 odst. 2,3 zákona o rodině, že oba rodiče jsou povinni přispívat na výživu svých dětí podle svých schopností, možností a majetkových poměrů, dítě má právo se podílet na životní úrovni svých rodičů. Při určení rozsahu vyživovací povinnosti přihlíží soud k tomu, který z rodičů a v jaké míře o dítě osobně pečuje. Při posouzení majetkových poměrů rodičů je přitom vždy nutné přihlídnout nejen k fakticky dosahovaným příjmům rodiče, ale i k celkové hodnotě jeho movitého a nemovitého majetku a způsobu života, resp. k životní úrovni. Soud je povinen obstarat a posoudit všechny relevantní podklady pro správné určení výše výživného. Tento přístup soudu k řešení výživného a jeho výše vyplývá i z nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 299/06, stejně jako z nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 257/05,¹⁴ ve kterých Ústavní soud konstatuje, že ústavněprávní základ ochrany rodiny a rodičovství je obsažen v čl. 32 Listiny základních práv a svobod, konkrétně pak čl. 32 odst. 4 Listiny, a garantuje rodičům právo pečovat a vychovávat děti a naopak dětem zajišťuje právo na rodičovskou výchovu a péči. Systematické zařazení tohoto práva do kategorie práv hospodářských a sociálních se pak nutně musí odrazit v interpretaci tohoto práva, a to nikoliv jako práva rodičů a dítěte na to, aby státní moc nezasahovala do rodinné péče, nýbrž naopak i tak, aby takové péči státní moc poskytovala specifickou ochranu. Péče a výchova dítěte předpokládá zajištění materiálních i nemateriálních (citových), psychosociálních, kulturních a dalších podmínek pro to, aby dítě mohlo v přirozeném rodinném prostředí rozvíjet všechny své osobní schopnosti a možnosti, které ve výsledku povedou k odpovídající socializaci dítěte. Jinak řečeno, je právem dítěte i rodiče pečujícího o dítě, aby stát této péči poskytoval zvláštní ochranu.“

¹³ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 23-24. ISBN 978-80-7478-500-9.

¹⁴ ČESKO. ÚSTAVNÍ SOUD. Nález Ústavního soudu č. 257 ze dne 26. ledna 2006. Dostupné z WWW: < <http://www.judikaty.cz/> >.

NOZ v § 916 zní: „Neprokáže-li v řízení o vyživovací povinnosti rodiče k dítěti nebo o vyživovací povinnosti jiného předka k nezletilému dítěti, které nenabylo plné svéprávnosti, osoba výživou povinná soudu řádně své příjmy předložením všech listin a dalších podkladů pro zhodnocení majetkových poměrů a neumožní soudu zjistit ani další skutečnosti potřebné pro rozhodnutí zpřístupněním údajů chráněných podle jiného právního předpisu, platí, že průměrný měsíční příjem této osoby činí pětadvacetinásobek částky životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu.

NOZ upravuje vyživovací povinnost v hlavě druhé, ale i na jiných místech, což na rozdíl od předchozího zákona č. 94/1963 sb., o rodině ve znění pozdějších změn a doplňků, kde byla právní úprava vyživovací povinnosti soustředěna pouze do jedné hlavy, je dle mého názoru, nepřehledné.

Z. Králíčková¹⁵ je toho názoru, že: *„Mnoho novinek v nové právní úpravě nenajdeme, neboť zákonodárce již v roce 1998 právní úpravu vyživovací povinnosti zefektivnil, jak v rovině hmotněprávní, tak procesněprávní a trestněprávní.“*

¹⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy*. Praha : C. H. Beck, 2013. roč. 21 s. 23-24, str. 801. ISSN 1210-6410.

4 Činnost policejního orgánu při řešení problematiky zanedbání povinné výživy v ČR

4.1 Přečin zanedbání povinné výživy - § 196 trestního zákoníku

Zdaleka nejčastějším trestným činem páchaném na dětech je zanedbání povinné výživy podle § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „TZ“).¹⁶ Postup a činnost orgánů činných v trestním řízení pak upravuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) (dále jen „TŘ“).¹⁷

Ze statistik vyplývá, že nejčastěji je pro zanedbání povinné výživy stíháno více mužů než žen.¹⁸

Tabulka 1: Porovnání kriminality mužů a žen v ČR v letech 2010-2014¹⁹

ROK	Kriminalita mužů a žen u § 196 TZ v ČR v letech 2010-2014	
	MUŽI	ŽENY
2010	10753	1112
2011	11951	1471
2012	11313	1338
2013	11826	1366
2014	11013	1432

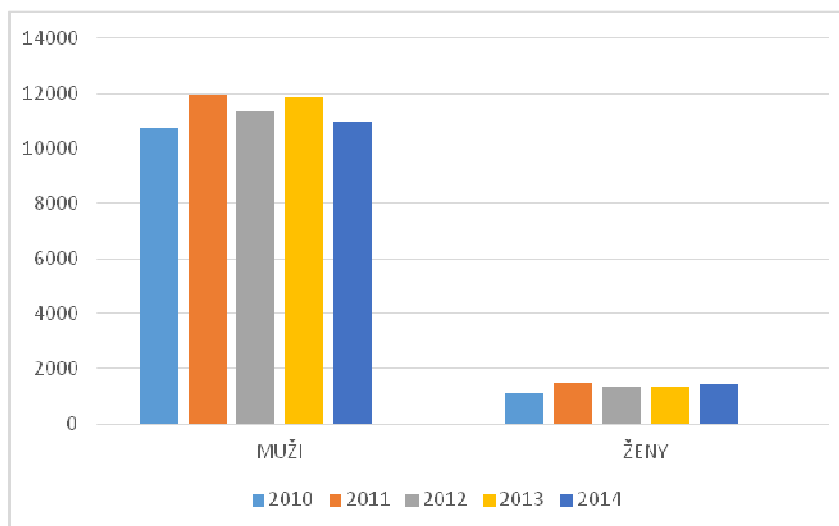
¹⁶ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 398. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.

¹⁷ ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 141 ze dne 9. prosince 1961 o trestním řízení soudním. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=141/1961&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.

¹⁸ Interní databáze POLICIE ČR.

¹⁹ Porovnání kriminality mužů a žen v letech 2010-2014, vlastní zpracování.

Graf 1: Porovnání kriminality mužů a žen u přečinu zanedbání povinné výživy v ČR v letech 2010-2014²⁰

Trestný čin (přečin)²¹ zanedbání povinné výživy je zařazen do hlavy čtvrté TZ, která nese název „Trestné činy proti rodině a dětem“. Tento přečin patří mezi ty trestné činy, u nichž je okruh potencionálních obětí velmi široký a zabírá tak v podstatě všechny členy širší rodiny, v praxi však slouží zejména k ochraně dětí.

Skutková podstata přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 TZ zní:

- 1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.*
- 2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.*
- 3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.*

²⁰ Porovnání kriminality mužů a žen v letech 2010-2014, vlastní zpracování.

²¹ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 1739-1742. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.

Objektem tohoto trestného činu je nárok na výživu a zaopatření, pokud je založen na ustanoveních zákona, zejména pak zájem společnosti na ochraně řádné výchovy, výživy dítěte, neboť prakticky se toto ustanovení uplatňuje takřka výlučně na ochranu nezletilých dětí.²²

Ve většině případů se jedná o vyživovací povinnost stanovenou rozhodnutím místně příslušného soudu, přičemž není striktně vyžadováno, aby vyživovací povinnost a její rozsah byly určeny rozhodnutím soudu. Výživné lze stanovit i na základě dohody mezi oprávněnou – matkou a povinným – otcem. Už od římských časů platí „Clara pacta, boni amici“ – „Jasně dohody dělají dobré přátele“. Mnozí tuto skutečnost podceňují a až v budoucnu si uvědomí, že dohodnutá výše výživného je nízká a z praxe je známo, že není lehké tuto částku zvýšit.

Trestní sazba přečinu zanedbání povinné výživy je odstupňována podle závažnosti zavinění i podle závažnosti následku. Na rozdíl od předchozí úpravy trestního zákona, která vyžadovala, aby pachatel neplnil povinnost zaopatřovat nebo vyživovat jiného po delší dobu, tak nový TZ striktně tuto dobu stanovil na dobu delší než čtyři měsíce. To v žádném případě neznamená beztrestnost pachatele, který by se rozhodl platit výživné účelově, například „ob tři měsíce“, čímž by podle svého přesvědčení nenaplnil znaky skutkové podstaty, protože délka neplacení nikdy nedosáhne čtyři měsíce. Není tomu tak, jelikož splátka, kterou by povinný poslal čtvrtý měsíc, by se započítala na poslední dlužné výživné, takže ve finále by vypočítavec zjistil, že se tímto způsobem trestnímu stíhání nevyhnou. K tomuto nutno uvést, že k trestnosti zanedbání povinné výživy se požaduje doba neplacení výživného v trvání déle než čtyř měsíců – nikoliv tedy čtyř dávek.

Základní skutková podstata postihuje jednání a to jak úmyslné, tak nedbalostní. Příkladem je případ, kdy se rodič – povinný nezúčastní vyhlášení rozsudku o výživném a pak se vyhýbá jeho placení ve snaze mít po ruce výmluvu, že „nevěděl, kolik má za výživné platit“.²³ Stejně tak se výživnému nevyhnou ani podnikatelé, kteří díky daňové optimalizaci – respektive přijímání plateb bez dokladů, uvádějí, že jsou v „mínusu“, což je důvodem neplacení výživného.

²²ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009. s. 1728. ISBN 978-80-7400-109-3.

²³ *Rodinné listy*. Praha : Havlíček Brain Team, 2014, č. 2. ISSN 1805-0824.

Hmotným předmětem útoku je osoba, vůči níž má povinný – pachatel zákonnou vyživovací povinnost. Touto osobou je v převážné většině případů nezletilé dítě.

Pachatelem trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 TZ může být pouze osoba, která má povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného – subjekt speciální.²⁴ Předpokladem trestnosti je ta skutečnost, že povinná osoba byla vůbec v době, o níž jde, schopna výživné plnit.

Zanedbání povinné výživy je tzv. distanční delikt.²⁵ Místem spáchání trestného činu je jak místo, kde měl pachatel pobyt v době neplnění vyživovací povinnosti, tak místo, kde měla pobyt oprávněná osoba.

V případě posuzování trestnosti přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 2 TZ je třeba uvést, že tímto se rozumí jednání pachatele, kdy pachatel se vyhýbá zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného,²⁶ neplní tuto povinnost a podniká též kroky k tomu, aby se této své povinnosti zbavil nebo, aby zmařil či podstatně ztížil anebo oddálil možnost vymáhání nároku na výživné, jedná se o způsob úmyslného opomenutí plnění zákonné povinnosti – úmyslná omise. Úmyslný přečin vyžaduje úmysl přímý podle § 15 odst. 1 písm. b) TZ.

Podle Šámala:²⁷ „*Obsah vyživovací povinnosti spočívá v povinnosti vyživovat jiného, která se ze strany povinného zpravidla zajišťuje peněžním plněním k rukám oprávněné osoby a v povinnosti zaopatřovat oprávněnou osobu v naturální formě, tedy ve fakticky poskytované péči (poskytování stravy, ošacení, bydlení, přípravy k budoucímu povolání, pečování o jeho zdraví a čistotu, v povinnosti vykonávat nad ním dohled, popř. opatřovat další prostředky potřebné pro všestranný rozvoj dítěte). Zanedbání povinné výživy bude tedy jednání nejen toho rodiče, který řádně neposkytuje stanovenou částku na výživu, nýbrž i jednání druhého rodiče, který má dítě ve své výchově a neposkytuje mu potřebnou výživu a zaopatření svou faktickou péčí, tedy v naturální formě, nebo dokonce přejímané výživné nepoužije k potřebám dítěte nýbrž k potřebě vlastní.*“

²⁴ ŠUBRT, M. *Řešení příkladů z problematiky trestní odpovědnosti a ochrany mládeže*, 1. vydání. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. s. 89 ISBN 978-80-7251-305-5.

²⁵ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009. s. 56. ISBN 978-80-7400-109-3.

²⁶ ŠUBRT, M., *Řešení příkladů z problematiky trestní odpovědnosti a ochrany mládeže*, Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. s. 89. ISBN 978-80-7251-305-5.

²⁷ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009. s. 1728. ISBN 978-80-7400-109-3.

V případě posuzování trestnosti přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 3 TZ, kdy je osoba oprávněná vydána nebezpečí nouze, tak tomu se rozumí, že v důsledku neplnění vyživovací povinnosti pachatelem dojde k situaci, že oprávněná osoba, by si sama nemohla bez pomoci jiných osob, popřípadě bez poskytnutí příspěvku od státu, opatřit ani základní prostředky k životu.²⁸

Situaci, kdy se jedná o nouzi, je třeba posuzovat podle současné životní úrovně občanů. Jedná se o důkazně složitou situaci, kdy pomocí je institut tzv. životního minima. Životní minimum je společensky uznaná hranice minimálního příjmu k zajištění výživy a ostatních základních potřeb, pod ní nastává hmotná nouze.²⁹

Stav nouze přitom nemusí u oprávněné osoby skutečně nastat, postačí jen, když tento stav v důsledku jednání pachatele hrozí. Tato okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby je naplněna i tehdy, když hrozící nouze byla odvrácena matkou dítěte na úkor uspokojování jejich vlastních potřeb a při mimořádném pracovním vypětí, popř. poskytnutím státního příspěvku – dávky pomoci v hmotné nouzi, na výživu dítěte. K tomuto znaku postačí nedbalost – úmysl není vyloučen.

K tomuto faktu konstatoval Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 6 Tdo 960/2011: „Okolnost, že pachatel neúspěšně provozoval své podnikání a ocitl se ve stavu hmotné nouze, ho nezbavuje zákonné vyživovací povinnosti, byť by byl třeba nemajetný. Pro právní kvalifikaci skutku jako přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 TZ je totiž podstatné mimo jiné posouzení otázky, zda jeho příjmové poměry v době spáchání tohoto přečinu odpovídaly výdělkovým schopnostem a možnostem. V případě, že pachatel jako podnikatel nebyl schopen vydělávat ani minimální mzdu, měl toto podnikání opustit a využít svou kvalifikaci např. v rámci pracovního poměru, aby si tak zajistil mzdu dostačující k plnění vyživovací povinností.“³⁰

Práva dětí jsou chráněna trestním zákonem zcela nekompromisně. Překážkou trestnosti není ani hmotná nouze povinného. K tomuto se vyjádřil Nejvyšší soud

²⁸ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009. s. 1738. ISBN 978-80-7400-109-3.

²⁹ČESKO. Zákon č. 110 ze dne 14. března 2006 o životním a existenčním minimu. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1300. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=110/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.

³⁰ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 6Tdo 960/2011 ze dne 18. srpna 2011. Dostupné z WWW: <<http://www.judikaty.cr/>>.

v rozhodnutí sp. zn. 4 Tdo 438/2011-22:³¹ „V obecné rovině platí, že ani tíživé osobní, sociální a ekonomické poměry pachatele v určitém období ho nemohou zbavit odpovědnosti za výživu svých dětí. Uvedené okolnosti tedy nevylučují trestní odpovědnost pachatele za přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 TZ, pokud byl současně schopen ze svých příjmů poskytovat výživné v takové výši, která zohledňovala jeho aktuální sociální situaci.“

Zanedbání povinné výživy podle § 196 TZ je trestným činem trvajícím, který je páchan, pokud pachatel zaviněně udržuje protiprávní stav, vyvolaný neplněním nebo vyhýbáním se zákonné povinnosti. Zákonný nárok na výživu se nepromlčuje a nelze se ho vzdát.

Další situací je například případ, kdy ve věci Nejvyššího soudu, vedené pod sp. zn. 4 Tdo 250/2012-24³² se řešila trestní odpovědnost povinného, které má další vyživovací povinnosti: „Trestní odpovědnost pachatele za přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 TZ nemůže být zpochybněna jeho námitkou, že má ještě další vyživovací povinnost k dítěti zplozenému v rámci jiného rodinného vztahu. Zplození dítěte není sport ani zábava, byť to tak některým jedincům na počátku může připadat. Ve skutečnosti tím ale budoucí rodič na sebe bere povinnosti a odpovědnost, která jej provází po celý další život, až do jeho vlastní smrti. Proto je nezbytné, aby se choval tak, aby svým závazkům a povinnostem dokázal vždy za všech okolností dostát.“

Přísnější postih je pak vyhrazen pro ty, kteří se plnění své vyživovací povinnosti vyhýbají. Jde o jednání sofistikovanější než pouhé neplacení, pachatel vědomě podniká kroky k tomu, aby svou vyživovací povinnost nemusel plnit nebo ji snížil.

Judikatura k uvedenému ustanovení je poměrně bohatá, tak například Nejvyšší soud se vyjádřil i k rozhodnutí, vedeného pod sp. zn. 3Tdo 1645/2011-19:³³ „Za typická jednání, jimiž pachatel naplňuje znaky trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 TZ, se považují zejména případy, kdy často mění zaměstnání, aniž k tomu má vážný důvod, záměrně vstoupí do pracovního poměru, kde dosahuje podstatně nižších

³¹ ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 438/2011-22 ze dne 27. dubna 2011. Dostupné z WWW: <<http://www.judikaty.cr/>>.

³² ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 250/2012-24 ze dne 18. dubna 2012. Dostupné z WWW: <<http://www.judikaty.cr/>>.

³³ ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 1645/2011-19 ze dne 4. ledna 2012. Dostupné z WWW: <<http://www.judikaty.cr/>>.

příjmů než v předchozím zaměstnání, pracuje jen v tzv. sezónních či brigádnických zaměstnáních nebo zašantročuje svůj majetek. Rovněž se jedná o případy, kdy je pachatel zaviněným porušením povinností uchazeče o zaměstnání sankčně vyřazen z evidence úřadu práce, a v důsledku toho podstatně ztěžuje či vylučuje možnost získat odpovídající zaměstnání a současně dosáhnout výdělku. Přitom trestní zákoník předpokládá u pachatele aktivní jednání, takže z hlediska formy zavinění přichází v úvahu v podstatě jen úmysl přímý ve smyslu § 4 písm. b) TZ. Zavinění v této kvalitě musí být předmětem dokazování a skutkových zjištění soudu § 2 odst. 5, 6 TŘ a je nezbytné, aby skutkové okolnosti, které charakterizují zavinění byly ve smyslu § 120 odst. 3 TŘ náležitě vyjádřeny v popisu skutku ve výroku rozsudku v tzv. skutkové větě. Zejména je třeba posuzovat, do jaké míry a v jaké výši byl pachatel schopen platit výživné.“

Je třeba říci, že trestní zákoník a praxe trestních soudů tu vhodně doplňuje rodinně právní úpravu, která je v současné době obsažena v ustanovení § 916 NOZ. Přebírá tak dosavadní úpravu zákona o rodině, když stanoví: „Neprokáže-li se v řízení ohledně vyživovací povinnosti rodiče k dítěti nebo o vyživovací povinnosti jiného předka k nezletilému dítěti, které nenabýlo plné svéprávnosti, osoba výživou povinná soudu řádně své příjmy předložením všech listin a dalších podkladů pro zhodnocení majetkových poměrů a neumožní soudu zjistit ani další skutečnosti potřebné pro rozhodnutí zpřístupněním údajů chráněných podle jiného právního předpisu, platí, že průměrný měsíční příjem této osoby činí pětadvacetinásobek částky životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu.“

Dluh, spočívající v nezaplaceném výživném není škodou vzniklou z trestného činu, takže nelze v adhezním řízení přiznat nárok na její náhradu (§ 44 odst. 3 TŘ). Oprávněná osoba má postavení poškozeného podle § 43 odst. 1 TŘ, avšak bez nároku na náhradu škody v adhezním řízení podle § 43 odst. 2 TŘ.

4.2 Zvláštní ustanovení o trestání - § 196a trestního zákoníku

Podle novely č. 390/2012 Sb. účinné od 1. října 2012, kterým se mění TZ a některé další zákony,³⁴ může soud při postihu pachatele za trestný čin zanedbání povinné výživy - § 196 TZ uložit přiměřené omezení, aby se zdržel řízení motorových vozidel, kdy toto ukládá § 196a TZ - „zvláštní ustanovení o trestání, které zní“:

„Pachateli trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku může soud uložit jako přiměřené omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 i přiměřené omezení, aby se zdržel řízení motorových vozidel. Toto přiměřené omezení soud uloží zejména tehdy, je-li důvodná obava, že povinnost uhradit dlužné výživné bude mařena nebo ztěžována.“

Podle P. Vantoucha:³⁵ „V řadě případů se ukazovalo, že pachatel tohoto trestného činu vydával za pohonné hmoty a provoz motorového vozidla větší částku, než činilo jemu stanovené výživné, které neplatil. Uložením tohoto omezení může soud vytvořit předpoklad proto, aby pachatel trestného činu zanedbání povinné výživy v době, kdy se musí zdržet řízení motorových vozidel, hradil výživné uložené soudem.“

Je-li nový institut takového „přiměřeného omezení“ pachateli trestného činu zanedbání povinné výživy uložen, znamená to, že podle § 94 odst. 1 písm. c) zákona číslo 361/2000, o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů,³⁶ automaticky pozbývá řidičské oprávnění, o jehož vrácení může požádat teprve poté, co uvedené přiměřené omezení pomine, což znamená až poté, co zaplatí dlužné výživné, což upravuje § 359 TR.³⁷ Přitom bude postupováno stejně, jako v případě

³⁴ ČESKO. Zákon č. 390 ze dne 6. září 2012, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, částka 144, s. 4987. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=390/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.

³⁵ VANTUCH, P., *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vydání. Praha : ANAG. 2011. s. 692. ISBN 978-80-6263-677-8.

³⁶ ČESKO. Zákon č. 361 ze dne 19. října 2000 o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, částka 98, s. 4600. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=361/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

³⁷ ČESKO. Zákon č. 390 ze dne 6.9.2012, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, částka 144, s. 4989. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=390/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.

vrácení řidičského oprávnění po vykonání zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení motorových vozidel, tedy bude-li doba, po kterou pachatel pozbyl řidičské oprávnění, delší než rok, pak je třeba opětovně prokazovat zdravotní a odbornou způsobilost. Zjednodušeně řečeno, pokud alimenty nezaplatí do 1 roku, musí opětovně absolvovat zkoušku odborné způsobilosti v autoškole.

Nerespektování přiměřeného omezení bude trestným činem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) TZ, za což pachateli hrozí až tříleté vězení.

Pozastavovat řidičská oprávnění získávají s účinností od 1. ledna 2013 též exekutoři, a to pro změnu díky jiné novele exekučního řádu obsažené v zákoně číslo 396/2012 Sb., dle níž se zavádí nový způsob vedení exekuce spočívající v zadržení řidičského průkazu pro nedoplatek výživného na nezletilé dítě.

4.3 Zvláštní ustanovení o účinné lítosti - § 197 trestního zákoníku

S přečinem zanedbání povinné výživy podle § 196 TZ úzce souvisí i následující § 197 TZ – zvláštní ustanovení o účinné lítosti, který zní:

„Trestní odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196) zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek.“

Předpokladem použití zvláštního ustanovení § 197 TZ o účinné lítosti je, že:

- je zjištěno, že pachatel spáchal trestný čin zanedbání povinné výživy,
- pachatel dodatečně a dobrovolně splnil v celém rozsahu, svou povinnost za dobu do vyhlášení rozsudku, přičemž je možné, aby pachatel zajistil, aby celou část dlužného výživného za něj zaplatila jiná osoba,
- když čin, způsobený neplacením výživného, neměl trvale nepříznivých následků (např. zdravotní následky, neposkytnutí vzdělání z důvodu neplacení výživného apod.),

- na splnění této zákonné povinnosti formou účinné lítosti se nevztahuje promlčecí tříletá doba. Pachatel tudíž musí uhradit celou částku výživného i staršího tří let,
- splnění, respektive zaplacení dlužné částky v plné výši musí pachatel dříve, než soud prvního stupně počne vyhlášovat rozsudek. Byl-li rozsudek v odvolacím řízení zrušen a věc vrácena soudu prvního stupně, připouští se takové splnění i do nového rozhodnutí soudu prvního stupně.

Smyslem ustanovení § 197 TZ je to, aby pachatel uhradil výživné za celé období, pro které je stíhán, nikoliv jeho část, avšak není nutné, aby uhradil výživné i za předcházející období, pro které byl již odsouzen. Nestačí ani dohoda mezi pachatelem a oprávněnou osobou, že dlužné výživné bude spláceno. K účinné lítosti rovněž nestačí pouhý slib o zaplacení výživného v budoucnu ani prominutí dlužného výživného ze strany oprávněné osoby nebo osoby, která má oprávněnou osobu ve své péči. Splnění vyživovací povinnosti je důležitější než potrestání pachatele.

Poskytne-li příslušný orgán oprávněné matce příspěvek na živobytí – dávky pomoci v hmotné nouzi, který nahrazuje neplacení výživného, zanikne trestnost podle § 197 TZ tehdy, když pachatel uhradí tomuto orgánu poskytnutí příspěvek, a pokud tento příspěvek je nižší než dlužné výživné, i část výživného přesahující poskytnutý příspěvek na živobytí.

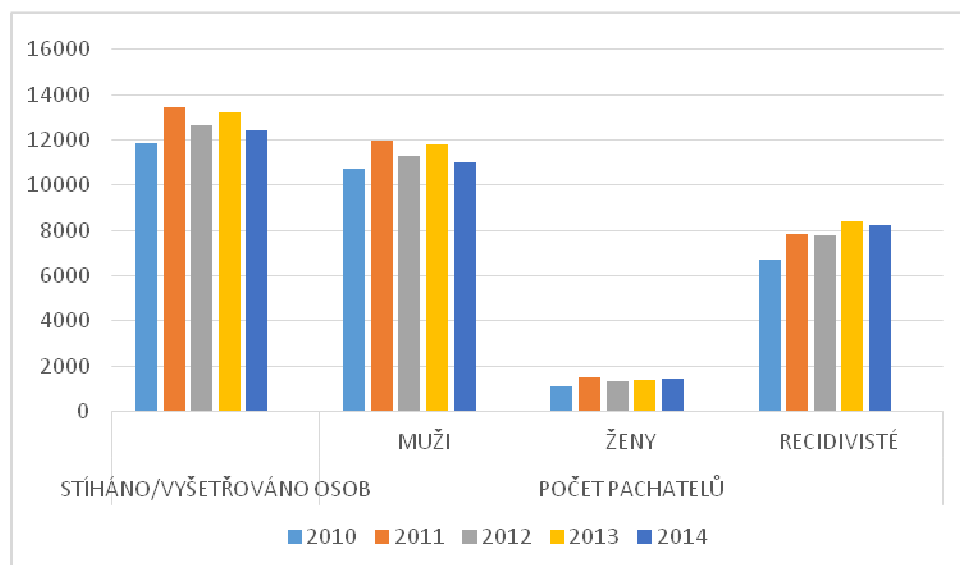
4.4 Statistické údaje kriminality přečinu zanedbání povinné výživy

4.4.1 Statistické údaje kriminality přečinu zanedbání povinné výživy v České republice v letech 2010-2014³⁸

Tabulka 2: Kriminalita přečinu zanedbání povinné výživy v ČR³⁹

KRIMINALITA PŘEČINU ZANEDBÁNÍ POVINNÉ VÝŽIVY V ČR 2010 – 2014				
ROK	STÍHÁNO/VYŠETŘOVÁNO OSOB	POČET PACHATELŮ		
		MUŽI	ŽENY	RECIDIVISTÉ
2010	11865	10753	1112	6724
2011	13422	11951	1471	7828
2012	12651	11313	1338	7801
2013	13192	11826	1366	8376
2014	12445	11013	1432	8213

Graf 2: Vývoj kriminality přečinu zanedbání povinné výživy v ČR⁴⁰

³⁸ Interní databáze POLICIE ČR.

³⁹ Kriminalita přečinu zanedbání povinné výživy v ČR, vlastní zpracování.

⁴⁰ Vývoj kriminality přečinu zanedbání povinné výživy v Jihočeském kraji v letech 2010-2014, vlastní zpracování.

Ze statistik vyplývá, že počet stíhaných a vyšetřovaných osob pro přečin zanedbání povinné výživy v ČR v letech 2010 až 2014 je kolísavý. Počet mužů převyšuje počet žen a více jak polovina z počtu stíhaných a vyšetřovaných osob jsou pachatelé recidivisté.

4.5 Příklady z praxe

Dva níže uvedené příklady jsou z mé policejní praxe, přičemž oba případy jsem měla možnost sledovat, a to až do rozhodnutí příslušného soudu.

Záměrně jsem si vybrala jako první příklad neplatiče výživného – recidivistu, když současná právní úprava TZ č. 40/2009 Sb., změnou zákona č. 390/2012,⁴¹ již nezná postih “recidivy“ od září 2012.

Jako druhý příklad byl vybrán případ, kdy povinný neplní svou vyživovací povinnost vůči svým dětem a vydá tak oprávněnou osobu nebezpečí nouze.

Příklad č. 1 - Neplatič výživného – recidivista

Na Územní odbor České Budějovice, službu kriminální policie a vyšetřování (dále jen „SKPV“), oddělení obecné kriminality, přichází žena M. K., která podává trestní oznámení na svého bývalého manžela, jelikož jí neplatí téměř dva roky výživné. S oznamovatelkou je sepsán protokol o trestním oznámení, ve kterém uvádí, že s R. Z. se rozvedla v roce 2002, kdy z jejich vztahu se jim narodil syn David a rozsudkem Okresního soudu České Budějovice, vedené pod Č.j.: xx/yy bylo povinnému stanoveno platit výživné a to v částce 1.400,- Kč měsíčně, splatné vždy do každého 5. dne v měsíci předem k rukám matky M. K. Dále se vyjádřila, že od doby nabytí právní moci rozsudku si povinný plnil svojí vyživovací povinnost sporadicky a již dvakrát byl za přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1, 3 písm.b) TZ odsouzen. Období neplacení výživného bylo od měsíce březen 2010 do měsíce ledna 2012, kdy jí povinný

⁴¹ ČESKO. Zákon č. 390 ze dne 6.9.2012, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, částka 144, s. 4987. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=390/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. f>. ISSN 1211-1244.

dlužil na výživném částku v celkové výši 30.800,- Kč. Do protokolu uvedla své příjmy, výdaje související s dětmi, za nájemné, domácnost. Na dotaz policejního orgánu uvedla, že se v inkriminovaném období se nedostala do existenční nouze, otec nemá o syna žádný zájem a dárky mu nekupuje. Oprávněná poskytla policejnímu orgánu jako listinný důkaz rodný list syna Davida, Rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích, jímž byl svěřen do výchovy matky a kde byl stanoven rozsah alimentací povinnosti otce. Dále oprávněná přiložila k výslechu potvrzení o studiu syna..

Policejní orgán po podání trestního oznámení zahájil úkony trestního řízení podle § 158 odst. 3 TŘ a vyžádal veškeré potřebné materiály, sloužící jako důkaz do spisového materiálu, zejména si vyžádal zprávy: z Úřadu práce – evidence uchazečů, dávky SSP (státní sociální podpory), dávky pomoci v hmotné nouzi – na oprávněnou a povinného, z Okresní správy sociálního zabezpečení – zda je osoba zaměstnanec nějaké firmy, OSVČ (osoba samostatně výdělečně činná), či zda pobírá některý z důchodů, Magistrátu města – pověst povinného, evidence přestupků. Z dostupných evidencí Policie ČR (PČR) bylo zjištěno, že povinný je v současné době umístěn ve Věznici Ruzyně. Na základě této informace byla vyžádána zpráva z Věznice Ruzyně – hodnocení odsouzeného, zejména dotaz, zda nahlásil vyživovací povinnosti.

K osobě podezřelého R.Z. bylo z opisu z evidence rejstříku trestů zjištěno, že byl v minulosti devětkrát soudně trestán a to dvakrát za trestný čin loupeže, dvakrát za maření výkonu úředního rozhodnutí, jedenkrát za zpronevěru a čtyřikrát za trestný čin zanedbání povinné výživy. Policejní orgán vyslechnul prověřovaného R.Z. podle § 158 odst. 6 TŘ a po řádném poučení podezřelý k věci uvedl, že výživné nemohl platit, neboť neměl práci a navíc utrpěl úraz a z toho důvodu nemůže vykonávat manuální práci. Naposledy pracoval v roce 2005, od té doby pracoval převážně brigádně. Když nebyl ve vězení, tak přespával na ulici. Do výslechu uvedl, že se rád napije alkoholu a pravidelně kouří cigarety.

Policejní orgán na základě skutkových zjištění vyplývajících z výše uvedených důkazních prostředků, v rámci právního hodnocení, konstatoval, že podezřelý svým jednáním naplnil všechny zákonné znaky skutkové podstaty přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1, odst. 3 písm. b) TZ, a proto byla věc dále řešena ve zkráceném přípravném řízení (dále jen „ZPŘ“) podle § 179b TŘ, kdy bylo podezřelému sděleno podezření z přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1, 3 písm. b)

TZ. S podezřelým byl následně sepsán protokol o výslechu podezřelého. Zde se podezřelý odkázal na svojí výpověď při podání vysvětlení a dále využil svého práva podle § 33 odst. 1 TŘ a k věci odmítl vypovídat.

Trestněprávně relevantní jednání podezřelého bylo dle názoru policejního orgánu prokázáno důkazy provedenými v přípravném řízení. Proto policejní orgán sepsal zprávu o výsledku ZPŘ podle § 179c/1 TŘ a spisový materiál byl zaslán státnímu zástupci na Okresní státní zastupitelství v Českých Budějovicích.

Státní zástupce formálně zahájil trestní stíhání a to podáním „návrhu na potrestání“ u soudu.

Z důkazů policejního orgánu a z důkazů při hlavním líčení soud zjistil skutkový stav této věci a Okresní soud v Českých Budějovicích uznal obžalovaného R.Z. vinným a odsoudil ho za přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1, odst. 3 písm. b) TZ k trestu odnětí svobody v trvání 12ti měsíců a podle § 56 odst. 3 TZ byl zařazen do věznice s dozorem.

Soud považoval za alarmující ten fakt, že ani skutečnost, že obžalovaný byl opakovaně sankcionován rozhodnutími trestních soudů, ho nepřiměla k požadované korekci jeho jednání.

Tento případ sice skončil nepodmíněným trestem, ale nastává otázka, zda přiměje obžalovaného k placení výživného i do budoucna, respektive až mu skončí stanovený trest. Další otázkou je ta skutečnost, zda opakované ukládání trestů má na obžalovaného výchovný účinek, jestliže se obžalovaný po jejich vykonání dopouští další trestné činnosti. Za úvahu stojí i ta skutečnost, zda tento recidivista bude mít ve věznici možnost pracovat, aby mohl zaplatit oprávněné dlužné a běžné výživné. V neposlední řadě je k zamyšlení, že tento „recidivista“ stojí stát nemalé peníze. .

Příklad č. 2 - Oprávněná osoba trpí nouzí

Na Územní odbor České Budějovice, SKPV, oddělení obecné kriminality, přichází žena, která podává již potřetí trestní oznámení na svého bývalého manžela, jelikož si neplní svojí vyživovací povinnost po dobu 7 měsíců. S oznamovatelkou Veronikou B. byl sepsán protokol o trestním oznámení, ve kterém jmenovaná uvedla, že s povinným Vojtěchem B. má dvě děti - nezletilého Filipa a Vojtěcha, které byly po

rozvodu na základě rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích pod Č.j.: xxx/yy svěřeny do její péče a povinnému bylo stanoveno přispívat na syna Vojtěcha částkou ve výši 2.500,- Kč měsíčně a na syna Filipa částkou ve výši 1.500,- Kč měsíčně, splatných vždy do každého 15. dne v měsíci předem k rukám matky V. B. Oznamovatelka dále uvedla, že již třikrát podávala na V.B. trestní oznámení pro zanedbání povinné výživy, kdy naposledy byl povinný odsouzen na základě trestního příkazu Č.j.: xxx/yy.

Policejní orgán se otázal na období neplacení výživného, přičemž vycházel, jak z tvrzení oznamovatelky, tak i z předešlého trestního příkazu týkajícího se přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 TZ. Veronika B. uvedla, že povinný jí dluží výživné za období 7 měsíců, což navazovalo na období, za které byl již Vojtěch B. odsouzen posledním trestním příkazem. Ke svým příjmům oprávněná uvedla, pobírá od Úřadu práce necelých osm tisíc korun (včetně dávky pomoci v hmotné nouzi), jiný příjem nemá. Bydlí s dětmi v bytě o velikosti 2+0 a nájemné činí 8.000 korun měsíčně včetně energií. Další výdaje jsou spojené s dětmi, kdy oba synové se věnují sportu, za který platí 500 korun měsíčně, syn Filip navíc nosí brýle, jejichž pořízení stálo 2.000 korun a za Mateřskou školu, kam chodí nejmladší syn zaplatí měsíčně 500 korun, další výdaje jsou spojeny s domácností, jídlem a oblečením.

Policejní orgán se oznamovatelky dotázal, s ohledem na rozdíl mezi příjmy a výdaji oprávněné, zda trpí nouzí. K tomuto oznamovatelka uvedla, že ano, protože kdyby nebylo dávek pomoci v hmotné nouzi, které jí pravidelně vyplácí Úřad práce a také jejího švagra Michala, tak by své děti nemohla uživit.

Oznamovatelka na dotaz policejního orgánu, jakým způsobem urgovala povinného Vojtěcha B., tak k tomuto uvedla, že po jejích zkušenostech toto nemá vůbec žádný smysl, jelikož povinný na její výzvy, aby si plnil svojí vyživovací povinnost, nereaguje a když náhodou dojde ke vzájemné komunikaci, tak na ní povinný slovně útočí a konstatuje, že neuvidí od něj žádné peníze. Oznamovatelka dále uvedla, že dětem od rozvodu nedal žádný dárek a děti nijak nekontaktuje.

Policejní orgán na základě výpovědi oprávněné zahájil úkony trestního řízení ve smyslu § 158 odst. 3 TR a následně vyzval na základě výzvy k podání vysvětlení podle § 158/7 TR svědka Michala K. o svědectví ve věci oznámení Veroniky B., aby se

vyjádřil k finanční pomoci vůči oprávněné. Tento se v daný termín dostavil na služebnu SKPV a podal výpověď v tom smyslu, že Veronice B. pomáhá od doby, kdy se rozvedla s Vojtěchem B., kdy jí měsíčně přispívá kolem 4.000,- Kč, protože bez jeho pomoci by své děti neuživila. Dále uvedl, že jakmile bude Veronika B. mít slušný plat, tak jsou domluveni, že mu bude tyto příspěvky postupně, v rámci možností, splácet.

K věci byl dále vyslechnut povinný Vojtěch B., který do Úředního záznamu o podání vysvětlení podle § 158/6 TŘ uvedl, že si je vědom toho, že si neplní řádně svojí vyživovací povinnost, ale je to především z toho důvodu, že nemá stálé zaměstnání, kdy od měsíce září až do měsíce prosince byl zaměstnán v jedné firmě na dohodu o pracovní činnosti, kdy práce byla pouze příležitostně a dále pracoval pro německou firmu, kde si sice vydělal slušný plat, ale stal se mu úraz, tak musel práci přerušit a nyní je 14 dní v pracovní neschopnosti. Dále uvedl, že nepobírá žádný příspěvek od státu, vždy spoléhá jen sám na sebe. Povinný nakonec projevil lítost nad svým činem a uvedl, že dlužnou částku v co nejbližší době doplatí. Z vyžádaných zpráv od Úřadu práce bylo zjištěno, že prověřovaný nebyl v inkriminovaném v evidenci uchazečů o zaměstnání a nepobíral dávky SSP ani dávky pomoci v hmotné nouzi. Ze zprávy Okresní správy sociálního zabezpečení vyplývá, že povinný není OSVČ a v uvedeném období byl zaměstnancem jedné české firmy. Ze zprávy z Města Rudolfovo policejní orgán zjistil, že prověřovaný nebyl projednáván k žádnému trestupkovému jednání. Z výpisu z katastru nemovitostí bylo zjištěno, že prověřovaný nevlastní žádnou nemovitost, z opisu z evidence rejstříku trestů vyplynulo, že byl v minulosti šestkrát soudně trestán a to jedenkrát za trestný čin krádeže, jedenkrát za maření výkonu úředního rozhodnutí a čtyřikrát za trestný čin zanedbání povinné výživy. Policejní orgán tuto trestní věc řešil v ZPŘ, kdy podezřelému V.B. sdělil podezření podle § 179b TŘ z přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1, odst. 3 TZ a vyslechl podezřelého na protokol o výslechu podezřelého. Policejní orgán po provedení výše uvedených úkonů předložil státnímu zástupci stručnou zprávu o jeho výsledku, ve které uvedl, jaký trestný čin je spatřován ve skutku, pro který je sděleno podezření, a jaké důkazy, jež lze provést před soudem, podezření odůvodňují. Ke zprávě policejní orgán připojil všechny písemnosti a věci shromážděné v průběhu ZPŘ. Státní zástupce podal návrh na potrestání a obžalovaný byl samosoudcem odsouzen za užití § 62 odst. 1 TZ a § 63 odst. 1 TZ k trestu obecně prospěšných prací ve výměře 200 hodin a dále podle § 63 odst. 2 TZ obžalovanému uložil, aby podle svých sil uhradil dlužné výživné.

Tento případ je alarmující z toho důvodu, že tento „recidivista“ nejen, že neplatí výživné, ale vydal oprávněnou osobu nebezpečí nouze. Jak se zdá, tak i trest v podobě obecně prospěšných prací pro něj nic neznamena, poněvadž ani po roce nevykonal jedinou hodinu. Tuto skutečnost vím z toho důvodu, že v současné době podala oprávněná Veronika B. opět trestní oznámení pro neplacení výživného ze strany Vojtěcha B. a tento případ je ve fázi prověřování podle § 158/1 TŘ. Těžko usuzovat, jak soud rozhodne i v tomto případě

4.6 Nejčastější chyby policejního orgánu

Při prověřování neplacení výživného dochází ze strany policejního orgánu k řadě věcných pochybení týkající se zejména stanovení doby neplnění vyživovací povinnosti, kdy oprávněná podá na příslušný útvar Policie ČR trestní oznámení za určité období a policejní orgán v mnoha případech nezjišťuje, zda toto období navazuje na období pro které byl například podezřelý v předchozím období potrestán a nebo se oprávněné (oznamovatelky) neptají na předchozí období. V mnoha případech si totiž oprávněné myslí, že nemohou nahlásit období neplacení výživného z předešlých let, respektive si myslí, že došlo k promlčení.

Mezi časté chyby policejního orgánu patří nesprávné popsání skutku, pro který je obviněný trestně stíhán. Popis skutku by měl být jasný a srozumitelný.

Další chybou je pochybení týkající se shromáždění veškerých listinných materiálů prokazujících zavinění pachatele, resp. povinné osoby. Toto pochybení se konkrétně týká nevyžádání některých zpráv – například od zaměstnavatele či finančního úřadu (pokud je OSVČ), kdy tato zpráva, kde je stanovený příjem povinného, je velice podstatná pro utvoření celkového obrazu při projednávání u soudu. Taktéž i vyžádání exekučního výpisu z příslušného Okresního soudu, oddělení exekucí je nezbytnou součástí trestního spisu. Důležité je i zjištění, zda pachatel má nějaký majetek a to například výpisem z katastru nemovitostí, a nebo z evidence vozidel.

Další chybou policejního orgánu je zapomenutí se oprávněné osoby zeptat na skutečnost, zda trpí nouzí a rovněž tak prokázání stavu nouze, tedy okolnosti umožňující použití vyšší trestní sazby přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1, odst. 3 TZ. Tuto je nutné dostatečně prokázat, neboť nestačí se spolehnout

pouze na tvrzení oprávněné, že se ve stavu nouze nachází. K prokázání dané skutečnosti je třeba vyslechnout i osoby, které oprávněné poskytují peněžní či hmotnou pomoc a toto rovněž dále dokladovat zprávami z Úřadu práce – oddělení pomoci v hmotné nouzi a státních sociálních dávek.

Ve své praxi jsem se setkala i s dalšími chybami mých kolegů, například při podepsání formuláře „poučení poškozeného – oběti trestného činu v trestním řízení“ podle TŘ, poučují oprávněnou osobu (tu, která podala trestní oznámení) podle § 43 odst. 3 TŘ, což není možné. K tíži podezřelého, resp. obviněného totiž nelze přičítat dlužné výživné, neboť dluh pachatele trestného činu podle § 196 TZ, není dluhem za škody způsobené trestným činem, ale dluhem z nesplněné zákonné povinnosti, jejíž porušení je samo trestným činem, nikoli jako u škody následkem trestního jednání.

4.7 Druhy trestů

Druhy trestů upravuje TZ v § 52. Díky tomuto ustanovení je možné za trestný čin uložit celkem dvanáct druhů trestů, avšak v případě přečinu zanedbání povinné výživy lze uložit pouze některé z nich.

TZ podle § 36 dělí trestní sankce na tresty a ochranná opatření. Uplatňuje se zásada „nulla poena sine lege“ (žádný trest bez zákona).

Účelem trestu u trestného činu zanedbání povinné výživy je zejména výchova pachatele k tomu, aby si řádně plnil svou vyživovací povinnost, respektive, aby si tuto povinnost plnil do budoucna. Pokud je to možné, mělo by být na pachatele rovněž působeno, aby uhradil dlužné výživné, které mu zanedbáním povinné výživy vznikl.

Při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud rovněž na základě § 39 odst. 3 TZ, přihlédne k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem, které jsou uvedeny v § 41 a § 42 TZ.

V případě trestného činu zanedbání povinné výživy je typickou polehčující okolností uhrazení části dlužného výživného (§ 41 písm. j) TZ) Pokud však pachatel uhradí celou dlužnou částku než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek, tím využije účinné lítosti podle § 197 TZ a dojde k zániku trestní odpovědnosti.

Co se týče přitěžující okolnosti, jde například o skutečnost, kdy pachatel podle § 42 písm. m) TZ spáchal trestný čin ve větším rozsahu, nebo na více osobách, anebo trestný čin páchal nebo v něm pokračoval po delší dobu (například dobu delší než jeden rok).

Nejčastější trest v případě trestného činu zanedbání povinné výživy je trest odnětí svobody, přičemž podle § 196 odst. 1 TZ může soud uložit až 1 rok, podle § 196 odst. 2 TZ může soud uložit až 2 roky, podle § 196 odst. 3 TZ může soud uložit trest odnětí svobody až na 6 měsíců až 3 roky. TZ v § 52 odst. 2 a 3 rozlišuje trest odnětí svobody na nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem a výjimečný trest.

Dalším osvědčeným trestem u zanedbání povinné výživy je tzv. alternativní trest - trest obecně prospěšných prací (dále jen „OPP“), který spočívá v povinnosti pachatele vykonat osobně, ve svém volném čase a bezplatně OPP u subjektu, který je mu stanovený soudem. Soud ukládá odsouzenému trest OPP ve výměře od 50 do 300 hodin a tento jej musí vykonat, na základě § 65 odst. 1 TZ, ve lhůtě nejpozději do 2 let od nařízení výkonu tohoto trestu. Tento trest se ukládá zejména u pachatelů, kteří mají pravidelný příjem a výkon OPP je neomezí v jejich výdělečné činnosti, přičemž soud ukládá přiměřenou povinnost uhradit dlužné výživné.

Ostatní druhy trestů, jak shora uvedeno, se téměř v soudní praxi v souvislosti s přečinem zanedbání povinné výživy, neužívají.

5 Vymáhání výživného v ČR

Problémem spojeným s výživným na děti je podle maminek – oprávněných, jeho praktická vymahatelnost. Matky se nejčastěji potýkají s tím, že otec – povinný nějaký čas výživné vůbec neplatí, další neplatí včas a celou určenou částku. Rozvedené matky tak často poukazují na praktickou nevymahatelnost výživného – respektive to znamená, že když se otec rozhodne, že platit nebude, existuje jen velmi málo cest, jak ho k tomuto donutit. Český právní systém navíc předpokládá, že vymáhání výživného je v první řadě povinnost samotné matky, která může vyvolat soud, který posléze nařídí exekuci, nebo sama může požádat o exekuci, přičemž musí zaplatit exekuční poplatek v hodnotě minimálně 3.000,- Kč.⁴²

Vymáhání soudem přiznaného výživného je velmi častým řešením při neplacení výživného. Soud sice stanovil vyživovací povinnost a jeho výši na základě rozsudku, který nabyl právní moci, avšak povinná osoba si svoji povinnost neplní a výživné neplatí. Nezbyvá tedy než přistoupit k výkonu rozhodnutí, ve kterém musí být uvedena forma, jakou má být výkon rozhodnutí proveden. Tento postup je možno použít v případě neplnění vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti, i když rozsudek soudu dosud nenabyl právní moci, ale rozsudek byl všem doručen a lhůta k plnění stanovena rozsudkem soudu již uplynula.

Vymáhání soudem přiznaného výživného se řídí šestou částí občanského soudního řádu, což upravuje předpis č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád v platném znění, účinný od 1. 4. 1964 (dále je „OSŘ“).⁴³

OSŘ upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků,

⁴² DUDOVÁ, R., HASTRMANOVÁ, Š. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. 1. vydání. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2007. s. 54. ISBN-978-80-7330-124-8.

⁴³ ČESKO. Zákon č. 99 ze dne 17. prosince 1963 občanský soudní řád. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 56, s. 425. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=99/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.

jakož i výchova k dodržování smluv a zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob.⁴⁴

Oprávněná osoba, může za nezletilé dítě podat návrh na soudní výkon tohoto rozhodnutí. Tento návrh může oprávněná osoba podat v případech dlužného výživného u soudu, v jehož obvodu či okresu má povinný své bydliště. Nemá-li povinný (dlužník) na území České republiky bydliště, může být návrh podán u soudu, v jehož obvodu má povinný majetek nebo je zde sídlo banky, která spravuje jeho finance.

Co se týče výživného, tak nejlepším způsobem je srážka ze mzdy či jiných příjmů povinného. Podmínkou pro aplikaci tohoto způsobu je znalost jména a adresy zaměstnavatele, u důchodců rodné číslo, případně adresu instituce, která vyplácí povinnému příjem. Exekuční titul se vztahuje i na podporu v nezaměstnanosti, nemocenskou, peněžitou pomoc v mateřství, stipendium, náhrady ucházejícího výdělků a podobně.⁴⁵

Rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí se vztahuje na všechny příjmy povinného. Pokud dojde k nějaké změně či oprávněný zjistí dalšího plátce příjmů, stačí, aby zaslal o této skutečnosti soudu dopis. Důležité je v dopise upozornit na to, že se jedná o výživné, jelikož tato pohledávka je přednostní.

Pokud není oprávněnému znám žádný příjem povinného, je možné požádat soud o pomoc a to na základě ustanovení § 260 OSŘ, který zní:

- 1) *Jde-li o vymáhání výživného pro nezletilé dítě, poskytne soud na žádost účastníka pomoc při zjišťování bydliště toho, komu z rozhodnutí vyplývá povinnost. Soud přitom postupuje v součinnosti s jinými státními orgány.*
- 2) *Na žádost účastníka, kterému rozhodnutí přiznává právo na zaplacení peněžité částky, dotáže se soud toho, komu je zaplacení peněžité částky uloženo, zda a od koho pobírá mzdu nebo jiný pravidelný příjem, popřípadě u které banky, pobočky zahraniční banky nebo spořitelního a úvěrního*

⁴⁴ ČESKO. Zákon č. 99 ze dne 17. prosince 1963 občanský soudní řád. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 56, s. 383. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=99/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.

⁴⁵ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 24. ISBN 978-80-7478-500-9.

družstva, instituce elektronických peněz, zahraniční instituce elektronických peněz, vydavatele elektronických peněz malého rozsahu, platební instituce, zahraniční platební instituce nebo poskytovatele platebních služeb malého rozsahu (dále jen „peněžní ústav“) má své účty a jaká jsou čísla těchto účtů nebo jiné jedinečné identifikátory.

- 3) *Dotázaný je povinen odpovědět soudu do jednoho týdne od doručení dotazu. Nesplní-li tuto povinnost nebo uvede-li v odpovědi nepravdivé nebo neúplné údaje, může mu soud uložit pořádkovou pokutu (§ 53).*

Podle zákona o bankách jsou nyní banky povinny i bez souhlasu svého klienta sdělit osobně oprávněné za účelem výkonu rozhodnutí bankovní spojení svého klienta, tedy číslo účtu a identifikační kód banky nebo pobočky zahraniční banky a identifikační údaje o klientovi, který je majitelem účtu. Pokud oprávněný zjistí číslo účtu povinného, může podat návrh na výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu. V tomto případě bude v nařízení výkonu rozhodnutí soudem přikázáno, aby od okamžiku, kdy bude bankovnímu ústavu doručeno usnesení, z účtu povinného, až do výše vymáhané pohledávky a jejího příslušenství nevyplácel peněžní prostředky, neprováděl na ně započtení a ani jinak s nimi nenakládal. Toto usnesení soud doručí oprávněnému, povinnému a peněžnímu ústavu, avšak za podmínky, že povinnému nesmí být usnesení doručeno dříve než peněžnímu ústavu. Povinný ztrácí okamžikem, kdy je peněžnímu ústavu doručeno usnesením, právo vybírat peněžní prostředky z účtu, použít tyto prostředky k platbám nebo s nimi jinak nakládat, a to až do výše vymáhané pohledávky a jejího příslušenství.

Pokud pohledávka oprávněného nebyla nebo nemohla být s pomocí soudu výkonem rozhodnutím soudu, na základě ustanovení § 260 OSŘ, uspokojena, je možné navrhnout, aby soud předvolal povinného, aby se vyjádřil ke svému majetku. Žalovaný je povinen se k soudu dostavit a uvést podrobné skutečnosti o svém nabytém majetku. Pokud toto odmítne či uvede nepravdivé údaje, dopustí se trestného činu.

Další možností návrhu na výkon rozhodnutí je exekuce na věci movité, kdy soud vydá usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí. Toto doručuje povinnému soudní vykonavatel – exekutor, až při samotném provádění výkonu, přičemž na tuto skutečnost není povinný předem upozorněn. Oprávněný má právo být přítomen

soupisu věcí, který vykonavatel provede. Tato forma rozhodnutí se týká i jiných cenností – vkladních knížek, vkladní listy, akcie, směnky, šeky, listinné cenné papíry, finanční hotovostí nad 1.000,- Kč, které má povinný u sebe.

Samotný výkon rozhodnutí soud nařídí zpravidla bez slyšení povinného. Do usnesení má však povinný právo odvolání. Jakmile usnesení nabyde právní moci, má se soud ve smyslu § 265 OSŘ v platném znění postarat o jeho provedení. Povinný samozřejmě hradí náklady soudního řízení, popř. i právního zastoupení oprávněného.

Nutno podotknout, že všechny tyto formy jsou spojeny s určitou náročností a s řadou možných komplikací a to i v případě srážek ze mzdy, poněvadž než usnesení nabyde právní moci, celý proces může trvat i několik měsíců.

Zatím nejúčinnější „vymáhání výživného“ je použití služeb soudního exekutora, tedy osoby, kterou stát pověřil exekutorským úřadem na základě zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, v platném znění). Soudní exekutor má ze zákona rozsáhlé pravomoci, které mu umožňují zjišťování majetku povinného, jeho pobytu a dalších skutečnostech důležitých k vymožení pohledávky.

Exekuci nařizuje exekutor na návrh oprávněného, když povinný nesplnil dobrovolně to, co mu ukládá exekuční titul, tedy vykonatelné rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu příslušného k takovému rozhodnutí, pokud přiznává toto rozhodnutí oprávněnému právo nebo povinného zavazuje k nějaké povinnosti, nebo postihuje majetek povinného.⁴⁶

Novinkou je novelizace zákona č. 120/2001 Sb. a to zákona č. 396/2012 Sb., účinného od 1. 1. 2013, který umožňuje exekutorovi ve smyslu ustanovení § 71a vydat exekuční příkaz k pozastavení řídičského oprávnění povinného, jestliže se v exekuci vymáhá nedoplatek výživného na nezletilé dítě.

Řízení pomocí exekutora je dle dosavadních zkušeností, většinou rychlejší a účinnější než soudní výkon rozhodnutí, avšak je finančně dost nákladné, neboť služba exekutora je placená. Náklady hradí povinný a tím se samozřejmě zvyšují jeho platební závazky.

⁴⁶ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 23. ISBN 978-80-7478-500-9.

6 Vyživovací povinnost ve Slovenské republice

Vyživovací povinnost je v slovenském právním řádu upraveno v zákoně číslo 36/2005, o rodině a o změně a doplnění některých zákonů, (dále jen „SZOR“) v jeho samostatné třetí části.⁴⁷ Vyživovací povinnost mají jen příbuzní.

SZOR v § 62 předpokládá několik základních kritérií, která jsou v souvislosti s určením výše vyživovací povinnosti zohledněna u soudu. Jedná se o tyto kritéria:

- každý rodič přispívá na výživu svého dítěte podle svých schopností, možností a majetkových poměrů,
- přihlíží se na odůvodněné potřeby oprávněného.

Dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů.⁴⁸ Je to důležitá zásada, na základě které je možné žádat výživné v takové výši, aby životní úroveň dítěte odpovídala životní úrovni povinného rodiče. V tomto smyslu by měla být zabezpečena v zásadě porovnatelná životní úroveň pro všechny děti povinného, bez ohledu na to, či pochází z manželství a či s ním žijí, anebo nežijí ve společné domácnosti.

Minimální výživné

Bez ohledu na to, jak soud posoudí možnosti a schopnosti povinného, soud ze zákona určí povinnému povinnost platit výživné nejméně ve výši 30 % sumy životního minima na nezaopatřené dítě, což v současnosti představuje sumu kolem 27,13 EUR. Minimální výživné je povinný platit každý rodič, bez ohledu na svoje schopnosti, možnosti a majetkové poměry.

Každoročně, k 1. červenci se tato suma valorizuje. K tomuto datu se tedy zvýší minimální výživné.

⁴⁷ SLOVENSKO. Zákon č. 36 ze dne 19.1.2005 o rodině a o změně a doplnění některých zákonů. In Zbierka zákonov Slovenskej republiky. 2012, částka 20, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-36>>.

⁴⁸ HORVÁTH, E., VARGA, E. *Zákon o rodině*. Komentár. 2. vydání. Bratislava : Wolters Kluwer, s. r. o., 2014. s. 112. ISBN 978-80-8168-021-2.

Pokud rodiče nezletilého dítěte nežijí, soud upraví rozsah jejich vyživovací povinnosti a nebo schválí jejich dohodu o výši výživného. Takto soud postupuje stejně i v případě, když rodiče spolu žijí, ale jeden z nich svojí vyživovací povinnost vůči nezletilému dítěti dobrovolně neplní. Výživné plnoletých dětí upraví soud jen na návrh.

Ze SZOR vyplývá, že pokud jsou oprávněné důvody, soud může rozhodnout o povinnosti složit finanční sumu na výživné, které se stane splatné až v budoucnosti, na osobní účet, zřízený ve prospěch nezletilého dítěte rodičem, který ho má v péči.⁴⁹ V rozhodnutí uvede způsob, jakým se z tohoto účtu zabezpečí ve prospěch nezletilého dítěte pravidelná měsíční splátka určených finančních prostředků na výživné.⁵⁰

Za odůvodněné potřeby dítěte můžeme považovat:

- **základní potřeby:** strava, výživa, zdravotnická péče, léky, zdravotnické potřeby, ošacení – přiměřené věku a růstu dítěte, cestovné, bydlení,
- **duševní činnost:** školní potřeby, pomůcky, školné, učebnice, výdaje na internát, volnočasové aktivity, zájmové kroužky, kulturní vzdělávání, sportovní aktivity včetně sportovních potřeb a vybavení, v souvislosti s rostoucími možnostmi se v současné době i považují zahraniční jazykové anebo studijní pobyty a programy,
- **úspory:** když to majetkové poměry povinného dovolí, oprávněná může pro nezletilé dítě žádat i poskytování úspor – na přípravu budoucího povolání, na bydlení. Soud uloží povinnému platit část výživného na osobní účet, který ve prospěch nezletilého zřídí rodič, kterému bylo dítěte svěřené do osobní péče. Na nakládání s prostředky na účtu se vyžaduje souhlas soudu.

Možnosti a schopnosti povinného rodiče

Posuzování možností a schopností povinných je závislé od toho, jakou činnost povinný rodič vykonává a jaký je jeho celkový příjem. Povinný rodič může být například zaměstnanec, živnostník anebo ekonomicky neaktivní.

⁴⁹ SLOVENSKO. Zákon č. 36 ze dne 19.1.2005 o rodine a o zmene a doplneni niektorých zákonov. In Zbierka zákonov Slovenskej republiky. 2012, částka 20, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-36>>.

⁵⁰ SLOVENSKO. Zákon č. 36 ze dne 19.1.2005 o rodine a o zmene a doplneni niektorých zákonov. In Zbierka zákonov Slovenskej republiky. 2012, částka 20, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-36>>.

Soud zjišťuje nejen celkové příjmy povinného rodiče za posuzované období. Do úvahy se berou i výdaje povinného, kromě výdajů povinného na jeho domácnost, případně vyživovací povinnosti vůči dalším dětem, manželce a jiným členům rodiny a podobně.

Jednoduchý rozdíl mezi příjmy a výdaji povinného nemá velkou výpovědní hodnotu. V řízení se totiž mnozí povinní snaží odůvodnit snížení určeného výživného různými náklady, jež některé soudy nemusí brát v úvahu.

Soud vychází z principu, že právo dítěte na zabezpečení přiměřeného výživného je prvořadé před různými luxusními anebo nadstandardními životními doplňky. Tento princip znemožňuje vymlouvat se povinným rodičům, že navzdory vysokému příjmu, nemůžou platit přiměřené výživné, protože například splácí stavební spoření za rekonstrukci kuchyně, stavby domu a podobně.

Soud při posuzování možností a schopností povinného nezohledňuje tyto výdaje povinného:

- splátky leasingu auta v případě, že auto neslouží jako prostředek pro získávání příjmu,
- splátky půjček a spotřebních úvěrů například na novější spotřebiče do domácnosti,
- splátky dluhů z gamblerství, her, drog, náhrady škody,
- nepřiměřené životní náklady povinného a jeho rodiny.

Majetek a životní úroveň

Soud vždy zkoumá i celkový majetek povinného rodiče, movitý i nemovitý majetek, cenné papíry, hotovostní úspory, na základě kterých soud může určit vyšší výživné. Nájmem anebo prodejem svého nadbytečného majetku by totiž povinný rodič mohl plnit vyživovací povinnost určenou i ve vyšší výši.

Vyskytují se i případy, že povinný rodič se osobně přihlásí na úřadu práce jako nezaměstnaný a přitom nelegálně pracuje. Vzhledem na rozšířenost nelegální práce to nejsou případy ojedinělé.

Rodič, starající se o dítě, se dostává do zlé situace, když se výživné pro dítě určuje z nízkého příjmu povinného – mnohokrát jen z dávky v pomoci hmotné nouzi. Je ale možné doporučit navrhovateli, aby před soudem poukázal na to, že povinný rodič má příjem, který nepřiznává. Takovéto tvrzení je potřebné doplnit důkazy – listiny, výslechy svědků.

Například: povinný rodič může nelegálně pracovat na Slovensku anebo jinde v zahraničí. Na to je potřebné soud upozornit. Je možné poukázat jak na výdaje povinného, tak i jeho životní standard povinného, který neodpovídá nezaměstnanému člověku v hmotné nouzi (protože například splácí auto). Rovněž je možné označit majetek povinného – např. chata, zahrada, atd., prodejem či pronájmem, kterým by mohl plnit vyživovací povinnost na přiměřené úrovni.

Výživné od nezaměstnaného

Vzhledem k tomu, že nezaměstnaný má zpravidla velmi nízký příjem, soud musí velmi důsledně přezkoumat všechny okolnosti, ze kterých tato osoba ztratila zaměstnání a samozřejmě zkoumat její majetkové poměry. První otázka soudců zpravidla směřuje k důvodům, proč je osoba nezaměstnaná. Soud zkoumá, nakolik má nezaměstnaná osoba možnosti a schopnosti pracovat. Jde tu zejména o zdravotní stav, který by případně mohl bránit ve výkonu povolání u osoby s nepříznivým zdravotním stavem. Zohledňují se i podmínky na trhu práce. Soud zkoumá, zda došlo u povinného ke ztrátě zaměstnání ze subjektivních anebo z objektivních důvodů.⁵¹

Když si povinný rodič propuštění ze zaměstnání zapříčiní sám, například výpovědí pro porušení pracovní disciplíny, nebo sám dá výpověď, anebo z vlastní vůle podepíše dohodu o rozvázání pracovního poměru (a nejde o organizační změny). V takovýchto případech soud nevychází vždy jen ze skutečného příjmu povinného rodiče. Soud vychází z příjmu, jaký by povinný rodič měl, kdyby ho například pro porušení pracovní disciplíny z práce nepropustili. Výživné bude tedy určené v takové výši, jakoby stále v tomto zaměstnání pracoval.

⁵¹ MÁDEJ, R. *Výživné pre vaše dieťa. Praktická príručka o právnej úprave výživného a náhradného výživného v Slovenskej republike*. 2. vydání. Bratislava : Legal Press, s. r. o. , 2013. s. 29. ISBN- 978-80-971368-0-2.

Jestliže povinný rodič ztratí zaměstnání bez svého zavinění, nebo dostane výpověď z organizačních důvodů (protože se ruší pracovní místo), zohlední v takovýchto případech soud nízký příjem povinného a výživné určí nižší.

Výživné od zaměstnaného

U zaměstnané osoby soud postupuje jednoduše. Přiznaný příjem, který je ověřen na pobočce sociální pojišťovny anebo u zaměstnavatele, je základem pro určení výživného. Soud posuzuje celkové příjmy povinné osoby a její výdaje. Soud rovněž zohledňuje, zda se povinný rodič bez vážného důvodu vzdal výhodnějšího zaměstnání anebo jiného majetkového prospěchu. Často se vyskytují případy, kdy zaměstnanec vykazuje jako příjem minimální mzdu, což neodpovídá povaze jeho zaměstnání a ceny práce v daném odvětví, tudíž je zjevné, že osoba pobírá od zaměstnavatele i další – nepřiznaný příjem (neoficiální doplatky). V těchto případech je třeba poukázat na předpokládaný příjem s předložením některých důkazů. Nápomocné je poukázání na životní úroveň povinného.

Výživné od podnikatele

Určování výživného podnikatelem patří mezi nejsložitější. Povinný rodič může podnikat přímo, jako živnostník, nebo se může podílet na podnikání právnických osob, může být společníkem společnosti s ručením omezením, akciové společnosti, apod. Při zohledňování možností, schopností a majetkových poměrů povinného, musí soud důsledně přezkoumat okolnosti, za jakých vykonává podnikatelskou činnost povinný rodič přímo a přezkoumat i společnosti, ve kterých má povinný majetkovou anebo osobní účast.⁵²

Soud při rozhodování vychází z daňového přiznání podnikatele za předcházející kalendářní rok. Základ pro určení daně z příjmů – tedy zisk podnikatele je ukazatelem, ze kterého se posuzují možnosti platit výživné.

Podnikatel může přizpůsobovat jak svoje příjmy, tak i své výdaje. Nejčastěji se to stává v období, kdy rodič zjistí, že se stal účastníkem konání o výživném a

⁵² MÁDEJ, R. *Výživné pre vaše dieťa. Praktická príručka o právnej úprave výživného a náhradného výživného v Slovenskej republike*. 2. vydání. Bratislava : Legal Press, s. r. o. , 2013. s. 31. ISBN- 978-80-971368-0-2.

předpokládá, že podnikání a příjmy, které z něho dosahuje, budou předmětem zkoumání soudu.

V mnohých případech však podnikatelé při svém podnikání vykáží ztrátu, případně zisk v minimální mzdě.

Placení výživného

SZOR ustanovuje povinnost platit výživné v pravidelných, opakujících se sumách, splatných vždy měsíc dopředu. Soudy uvedené pravidlo aplikují tak, že uloží povinnému platit výživné na nezletilé dítě k rukám druhého rodiče do 15. dne v měsíci. Je-li výživné určené rozhodnutím soudu, tak poté je potřebné výživné platit řádně a včas. Jde-li o nezletilé dítě, výživné se platí přímo rodiči, který má dítě svěřené do osobní péče. Plnoletému dítěti platí povinný rodič výživné přímo.

V případě, kdy povinný rodič neplatí výživné řádně a včas, může rodič do rukou kterého se má výživné platit, podat návrh na vykonání exekuce a to již druhý den po splatnosti nezaplacené pohledávky. Není-li exekuční konání tři měsíce úspěšné, je možné požádat o náhradní výživné od státu.

Druhou možností, jak u povinného nepřímo uplatňovat splnění povinnosti platit výživné, je podání trestního oznámení na povinného pro trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 207 slovenského trestního zákona.

Úroky z prodlení výživného

Od 15. ledna 2013 je možné uplatnit úroky z prodlení při výživném. Pokud bude povinný rodič v prodlení s placením výživného, které bylo určené soudem anebo soudem schválenou rodičovskou dohodou, bude muset oprávněnému uhradit i úroky z prodlení podle předpisů občanského práva.

Aktuální výše úroků z prodlení se určí ve výši základní úrokové sazby Evropské centrální banky platné k prvnímu dni prodlení s plněním peněžního dluhu + 5 %.

Nová právní úprava se nevztahuje na prodlení s placením výživného, ke kterému došlo před 15. lednem 2013.

7 Vymáhání výživného ve Slovenské republice

7.1 Vymáhání výživného exekucí

V případě neplacení výživného může oprávněný vymáhat výživné podáním návrhu na vykonání exekuce na základě zákona č. 233/1995 Z.z o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov.⁵³ Vykonateľný rozsudek ve věci výživného a nebo soudem schválená rodičovská dohoda, je pro oprávněného prostředkem, jakým může svůj nárok vymáhat státem vynutitelnou mocí.

Návrh na vykonání exekuce se podává u kteréhokoliv exekutora. Podání návrhu na vykonání exekuce pohledávky na výživném nepodléhá žádnému soudnímu poplatku.

V obecné rovině platí, že exekutor může požadovat od oprávněného přiměřený přídavek na náhradu hotových výdejů. V exekučních věcech týkajících se vymožení pohledávky na výživné je platitelům tohoto přídavku soud. Oprávněnému tedy nevzniknou žádné náklady.

Exekuci je možné uskutečnit různými způsoby, které mají od povinného zabezpečit splnění závazku. Exekuce může být vykonaná srážkami ze mzdy a jiných příjmů povinného, příkázáním pohledávky – například odebrání finančních prostředků z bankovního účtu, prodejem movitých a nemovitých věcí apod.

Novým a efektivním způsobem vykonání exekuce je exekuce příkazem na zadržení řidičského průkazu. Tento způsob byl zavedený od 1. 4. 2009. Znamená to, že do úplného zaplacení výživného, může exekutor povinnému zadržet řidičský průkaz

Před podáním návrhu na vykonání exekuce je potřebné dát si vyznačit vykonatelnost rozsudku o výživném, a to u stejného soudu, který tento rozsudek vydal.

Rozsudky, ale i předběžná opatření o výživném, jsou předběžně vykonatelné. Povinný rodič má povinnost platit výživné, už na základě doručeného rozsudku

⁵³ SLOVENSKO. Zákon č. 233 ze dne 14. září 1995 o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov. In Zbierka zákonov národnej rady Slovenskej republiky. 1995, částka 80, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/1995-233/#f5433192>>.

prvostupňového – okresního soudu. Nezáleží tedy na tom, zda-li povinný rodič podal odvolání. Návrh na vykonání exekuce může podat hned potom, kdy povinný rodič po doručení rozhodnutí nezaplatí výživné ve výšce a ve lhůtě určení podle rozsudku okresního soudu.

7.2 Trestný čin zanedbání povinné výživy ve Slovenské republice

Neplacení výživného je trestným činem i na Slovensku. Tento trestný čin je uvedený v třetí hlavě Trestného zákona č. 300/2005 Z.z. (dále jen „STZ“)⁵⁴

Skutková podstata trestného činu Zanedbanie povinnej výživy podle § 207 odst. 1 trestného zákona č. 300/2005 Z.z. zní:

- 1) *Kto najmenej tri mesiace v období dvoch rokov neplní, čo aj z nedbanlivosti, zákonnú povinnosť vyživovať alebo zaopatřovať iného, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.*
- 2) *Kto sa najmenúj tri mesiace v období dvoch rokov úmyselne vyhýba plneniu svojej zákonnej povinnosti vyživovať, alebo zaopatřovať iného, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.*
- 3) *Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa pachateľ potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2*
 - a) *a vydá oprávnenu osobu do nebezpečenstva núdze,*
 - b) *závažnejším spôsobom konania, alebo*
 - c) *hoci bol v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch za taký čin odsúdený alebo z výkonu trestu odňatia slobody uloženého za taký čin prepustený.*⁵⁵

⁵⁴ SLOVENSKO. Zákon č. 300 ze dne 20. května 2005 trestný zákon. In Zbierka zákonov národnej rady Slovenskej republiky. 2005, částka 129, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300#f6357612>>.

⁵⁵ SLOVENSKO. Zákon č. 300 ze dne 20. května 2005 trestný zákon. In Zbierka zákonov národnej rady Slovenskej republiky. 2005, částka 129, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300#f6357612>>.

V mnohých případech je podání trestního oznámení na povinného pro zanedbání povinné výživy efektivním nástrojem pro vymození nedoplatku na výživném. Trestným činem je nezaplacení výživného za jakékoliv tři měsíce v období dvou roků – nemusí jít po sobě.

Trestní oznámení na povinného může podat na okresním oddělení Policejního sboru anebo na okresní prokuratuře, nejlépe podle místa bydliště dítěte.

Trestní oznámení může podat kterákoliv osoba, která má vědomost, že povinný rodič neplatí výživné na dítě (hlavně však osoba, do rukou které se má platit výživné). Může to být i babička, dědeček dítěte anebo kdokoliv jiný. Samozřejmě, vyšetřovatel i v tomto případě předvolá k výslechu rodiče, kterému se má platit výživné. Aby bylo trestní oznámení úplné, je potřebné jako přílohu k trestnímu oznámení nebo alespoň v době po výslechu poskytnout vyšetřovateli rozpis plateb výživného, které bylo přijaté a vyčíslit dlužné výživné.⁵⁶

V případě, že rodič starající se o dítě požádá o náhradní výživné, úřad práce, sociálních věcí a rodiny, který poskytne náhradní výživné, současně podá trestní oznámení na neplatiče. V takovémto případě se odbourá stres a možné konflikty, do kterých by se zúčastnění rodiče jinak mohli navzájem dostat.

Povinný rodič mnohokrát z hněvu anebo lhostejnosti nezaplatí výživné s domněnkou, že se mu nic nemůže stát. Opak je však pravdou. V případě, že dojde k odsouzení, soud může povinného odsoudit i na nepodmínečný trest odnětí svobody v trvání do 2 let. V případě prvního odsouzení se většinou ukládá jen podmínečný trest odnětí svobody.

Psychologický efekt samotného trestní stíhání je velký. Proto je možné podat trestní oznámení, když povinný rodič nezaplatil výživné nejméně za tři měsíce řádně a včas. Až do doby, kdy se soud odebere na závěrečnou poradou, může povinný rodič (obviněný, obžalovaný) zaplatit celou dlužnou sumu a vyhne se tak odsouzení.⁵⁷

⁵⁶ MÁDEJ, R. *Výživné pre vaše dieťa. Praktická príručka o právnej úprave výživného a náhradného výživného v Slovenskej republike*. 2. Vydání. Bratislava : Legal Press, s. r. o. , 2013. s. 47. ISBN- 978-80-971368-0-2.

⁵⁷ ŽILINKA, Maroš. Trestný čin zanedbania povinnej výživy a podmínečné zastavenie trestného stíhania. *Trestněprávní revue*. 2009, roč. 8, č. 8, s. 235-238. ISSN 1213-5313.

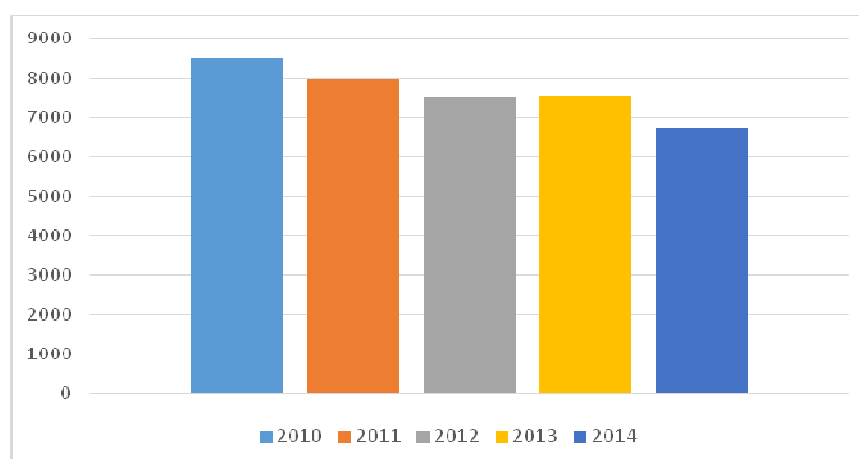
Je přirozené, že například mnohé matky mají strach z toho, že se dostanou do konfliktu s otcem svého dítěte. Reakce mužů může být různá. Nepříjemné pocity je třeba překonat a brát na zřetel především to, že dítěti tyto finance náleží. Na rozhodnutí nevymáhat výživné veškerými dostupnými prostředky doplácí hlavně dítě.

7.2.1 Statistické údaje o stíhaných a vyšetřovaných osobách pro trestný čin zanedbanie povinnej výživy podle § 207 odst. 1 STZ v letech 2010-2014⁵⁸

Tabulka 3: Kriminalita trestného činu zanedbanie povinnej výživy § 207 STZ⁵⁹

Statistické údaje § 207 STZ 2010-2014	
ROK	STÍHÁNO/VYŠETŘOVÁNO OSOB
2010	8510
2011	7983
2012	7529
2013	7550
2014	6736

Graf 3: Vývoj kriminality trestného činu podle § 207 STZ⁶⁰

⁵⁸SLOVENSKO. MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Štatistika kriminality v Slovenskej republike [online]. 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.minv.sk/?statistikakriminality-v-slovenskej-republike-xml>>.

⁵⁹ Kriminalita trestného činu zanedbanie povinnej výživy § 207 STZ v letech 2010-2014, vlastní zpracování.

⁶⁰ Vývoj kriminality trestného činu podle § 207 STZ v letech 2010-2014, vlastní zpracování.

Například v roce 2012 byl počet evidovaných trestných činů podle § 207 STZ celkem 7.784 skutků, přičemž vyšetřovaných bylo 7529 osob pro tento trestný čin. Při celkovém počtu 54469 stíhaných a vyšetřovaných osob, představuje podíl tohoto trestného činu 13,8 % na celkové kriminalitě ve Slovenské republice.⁶¹

7.3 Náhradní výživné

Základní právní úprava, která upravuje problematiku náhradního výživného je obsažena v zákoně č. 452/2004 Z.z. o náhradnom výživnom v platnom znení.⁶²

Náhradní výživné je dávkou státní sociální pomoci, na kterou má žadatel nárok v případě splnění zákonem stanovených podmínek. Už pojem náhradní výživné naznačuje, že jde o náhradu poskytnutou státem v případě, jak si vyživovací povinnost vůči dítěti neplní jeden z rodičů, případně jiná osoba. Jde tedy o poskytování náhradního výživného jen pro dítě. Náhradní výživné je už osvědčeným institutem v právním řádu Slovenské republiky. Jeho historické začátky sahají až do roku 2002. Náhradní výživné se poskytuje na zabezpečení výživy nezaopatřeného dítěte v případě, že:

- povinná osoba si neplní vyživovací povinnost stanovenou právoplatným rozhodnutím soudu anebo soudem schválenou dohodou, anebo
- nezaopatřenému dítěti nevznikl nárok na sirotčí důchod, anebo výše sirotčího důchodu nedosahuje výše minimálního výživného ustanoveného zákonem o rodině.

Oprávněnou osobou je nezaopatřené dítě. Ze systematického výkladu zákona je možné vyvodit, že náhradní výživné se poskytuje v případě neplacení dvou druhů vyživovacích povinností ze strany povinného vůči dítěti. Jde o vyživovací povinnost rodičů k dětem (§ 62 SZOR) a vyživovací povinnost předků vůči potomkům (§ 68 SZOR).

⁶¹ SLOVENSKO. MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Štatistika kriminality v Slovenskej republike [online]. © 2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.minv.sk/?statistikakriminality-v-slovenskej-republike-xml>>.

⁶² SLOVENSKO. Zákon č. 452 ze dne 30. června 2004 o náhradnom výživnom. In Zbierka zákonov národnej rady Slovenskej republiky. 2004, částka 193, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-452#p1>>.

Za nezaopatřené dítě se považuje hlavně dítě do skončení povinné školní docházky a také dítě, které se po skončení povinné školní docházky zúčastňuje denní formou kurzu na získání základního vzdělání nejdéle do skončení školního roku, ve kterém dítě dovršilo 18 roků věku, anebo je neschopné se soustavně připravovat na povolání anebo vykonávat výdělečnou činnost pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, nejdéle do dovršení plnoletosti. Za nezaopatřené dítě se považuje i dítě nejdéle do dovršení 25 roků věku, v případě, že se soustavně připravuje na povolání studiem, anebo se nemůže soustavně připravovat na povolání studiem, anebo vykonávat výdělečnou činnost pro chorobu nebo úraz.⁶³

Kdo a jak vyplácí náhradní výživné

Žádost o náhradní výživné je potřebné podat na úřadu práce, sociálních věcí a rodiny podle místa trvalého pobytu oprávněné osoby. Tento úřad náhradní výživné také vyplácí. Náhradní výživné je zálohová dávka, na kterou má pobíratel nárok za předpokladu, že povinný rodič svojí výživovací povinnost neplní. Žadatel je však povinný výživné i dále vymáhat prostřednictvím exekuce. Může se tedy následně stát, že povinný rodič svou povinnost dodatečně splní a to za období, ve kterém bylo oprávněnému poskytnuto náhradní výživné. Tehdy je poživatel povinen náhradní výživné úřadu práce, sociálních věcí a rodiny vrátit.

Kdo může požádat o náhradní výživné

Žadatelem o náhradní výživné může být rodič dítěte, pokud má nezletilé dítě svěřené do osobní péče, jiná fyzická osoba, které bylo dítě svěřené do osobní péče anebo samotné dítě, pokud splní podmínky nároku, je nezaopatřené a dosáhlo plnoletost. Tiskopis žádosti o náhradní výživné je dostupné na každém úřadu práce, sociálních věcí a rodiny. Žádost je možné získat v elektronické podobě na internetové stránce Úřředí práce, sociálních věcí a rodiny.

Náhradní výživné se poskytuje žadateli v takové výši, jakou určil soud právoplatným rozhodnutím soudu anebo soudem schválenou dohodou. Horní hranice výše poskytovaného náhradního výživného představuje 1,2 násobek sumy životního

⁶³ MÁDEJ, R. *Výživné pre vaše dieťa. Praktická príručka o právnej úprave výživného a náhradného výživného v Slovenskej republike*. 2. vydání. Bratislava : Legal Press, s. r. o. , 2013. s. 47. ISBN- 978-80-971368-0-2.

minima pro nezaopatřené dítě. V současnosti maximální náhradní výživné představuje sumu 108,50 EUR. Vždy k 1. červenci se bude uvedená suma valorizovat, vzhledem k valorizaci sumy životního minima. Jakmile povinný rodič jen částečně neplní vyživovací povinnost, náhradní výživné je poskytnuto ve výši rozdílu mezi soudem určenou výší výživného – nejvíce ve výši 1,2 násobku sumy životního minima pro nezaopatřené dítě a výškou zaplaceného výživného povinnou osobou. Přiměřená výška poskytovaného náhradního výživného na jedno dítě představovala v roce 2012 sumu 51,33 EUR měsíčně.

Jaké jsou podmínky nároku na náhradní výživné

Nezaopatřené dítě má nárok na náhradní výživné za splnění následujících podmínek:

- vyživovací povinnost byla určena právoplatným rozhodnutím soudu anebo soudem schválenou dohodou, za rozhodnutí soudu je možné považovat schválenou rodičovskou dohodu, tak jako soudní smír,
- povinná osoba neplní vyživovací povinnost v plné výši, ve lhůtě a způsobem určeným právoplatným rozhodnutím soudu anebo soudem schválenou dohodou nejméně tři po sobě následující měsíce od splatnosti poslední splátky výživného,
- exekuční konání trvá nejméně tři měsíce od doručení návrhu na vykonání exekuce exekutorovi a povinná osoba nezačala platit výživné,
- oprávněný má trvalý pobyt na území Slovenské republiky a zdržuje se na území Slovenské republiky,
- oprávněný – dítě řádně plní povinnou školní docházku, pokud jde o dítě, které je povinné plnit povinnou školní docházku,
- přiměřený měsíční příjem oprávněné osoby a společně posuzovaných osob za posledních šest kalendářních měsíců, předcházejících kalendářnímu měsíci, ve kterém byla podaná žádost o náhradní výživné, nepřesahuje 2,2 násobek sumy životního minima.

Životní minimum ve Slovenské republice upravuje zákon číslo 601/2003 Z. z.

o životnom minime a o zmene a doplneni niektorých zákonov.⁶⁴

Úřad každých šest měsíců přehodnocuje, zda nadále trvá nárok oprávněné osoby na náhradní výživné. V rámci pobírání náhradního výživného je poživatel povinný informovat příslušný úřad práce, sociálních věcí a rodiny o každé změně skutečnosti, která je rozhodující na vyplácení náhradního výživného a to nejpozději do 8 dnů od změny skutečnosti.

Těmito skutečnostmi jsou hlavně informace o tom, že:

- povinný rodič uhradil výživné,
- povinný rodič podat návrh na snížení výživného,
- došlo ke změně soudního rozhodnutí o výšce výživného,
- dítě zanedbává povinnou školní docházku,
- zanikla vyživovací povinnost povinného k dítěti,
- změnila se výška sirotčího důchodu,
- změnil se okruh společně posuzovaných osob,
- dítě přestalo být nezaopatřeným.

Na výzvu úřadu a ve lhůtě určené úřadem je poživatel náhradního výživného povinný prokázat skutečnosti rozhodující pro trvání nároku. Pokud povinný rodič tuto povinnost nesplní, zaniká nárok na náhradní výživné.

⁶⁴ SLOVENSKO. Zákon č. 601 ze dne 28. října 2003 o životnom minime a o zmene a doplneni niektorých zákonov. In Zbierka zákonov národnej rady Slovenskej republiky. 2003, částka 245, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-601>>.

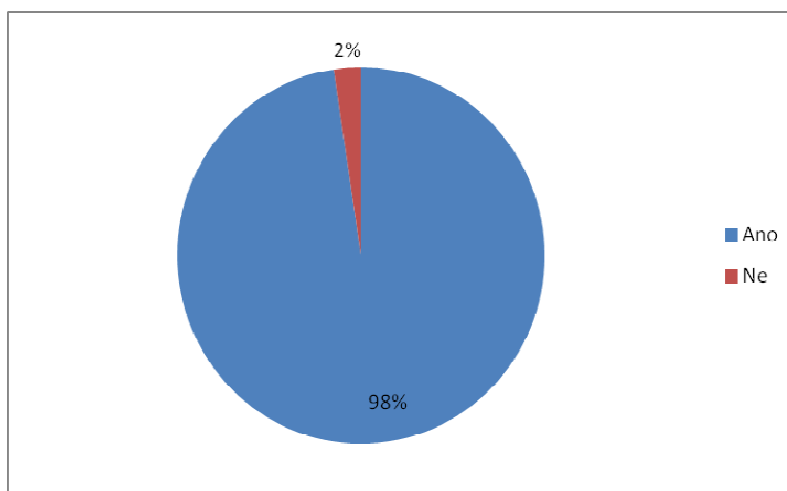
8 Zanedbání povinné výživy z pohledu dotázaných

V rámci vymezených cílů jsem realizovala dotazníkové šetření (viz. Příloha č. 1 a kapitola 1, Cíle a metodika bakalářské práce) zaměřené na posouzení současného stavu vnímání problematiky neplacení výživného v trestněprávní rovině a navržení, jak by se tento problém (vymáhání výživného) dal efektivně řešit. V rámci kvalitativní formy výzkumu⁶⁵ bylo osloveno 50 respondentů, kteří odpovídali na 10 otázek. Vyplněný dotazník odevzdalo 42 respondentů (18 mužů a 24 žen), což představuje 84% všech oslovených. Z přehledu vybraných údajů respondentů: průměrný věk 38 let, vzdělání – 25x středoškolské a 17x vysokoškolské.

Výsledky dotazníkového šetření slouží jako zdroj informací a podpora k předloženým návrhům na vymáhání výživného a pomoc matkám v řešení tohoto problému.

Otázka č. 1: Znáte pojem neplacení výživného?

Graf 4: Vnímání vyživovací povinnosti v ČR⁶⁶

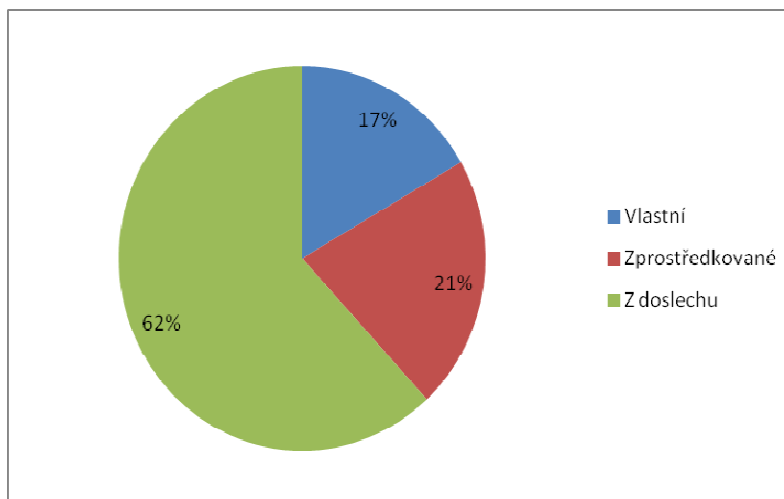
Z celkového počtu dotázaných, 98% odpovědělo kladně, znají pojem neplacení vyživovací povinnosti. Naopak 2% odpověděla záporně, s pojmem výživného se ještě nesetkali.

⁶⁵ PÁNA, I., SOMR, M. *Metodologie a metody výzkumu*. 1. vydání. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s, 2007. s. 57. ISBN 978-80-896708-52-2.

⁶⁶ Vlastní výzkum.

Otázka č. 2: Máte s neplacením výživného nějaké zkušenosti?

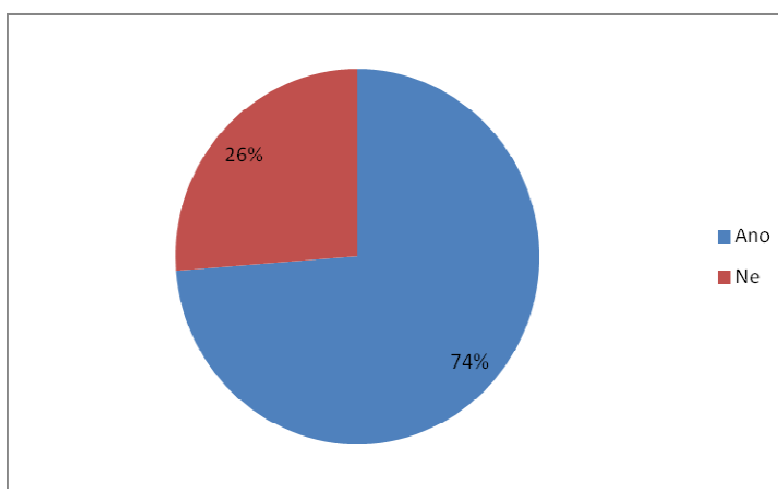
Graf 5: Zkušenosti s neplacením výživného⁶⁷

Z celkového počtu dotázaných má 17% vlastní zkušenost s neplacením výživného. 21% dotázaných má s problematikou zanedbání povinné výživy zkušenosti zprostředkované a většina, tj. 62% dotázaných má zkušenost s výživným jen z doslechu.

Otázka č. 3: Jste toho názoru, že trestní odpovědnost řeší tento kolizní stav?

Graf 6: Názor, zda trestní odpovědnost řeší problematiku zanedbání povinné výživy⁶⁸

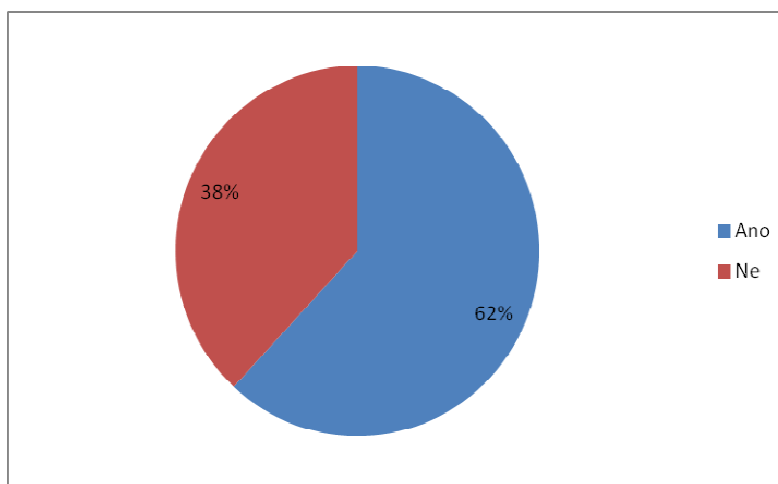
⁶⁷ Vlastní výzkum.

⁶⁸ Vlastní výzkum.

Zanedbání povinné výživy je v ČR trestným činem. Respondenti se v 74% k trestní odpovědnosti za tento kolizní stav vyjádřili kladně. Naopak 26% respondentů nevěří, že by se neplacení výživného dalo efektivně řešit za pomoci trestního stíhání.

Otázka č. 4: Myslíte si, že trestní stíhání vede k nápravě nebo odstranění neplacení výživného?

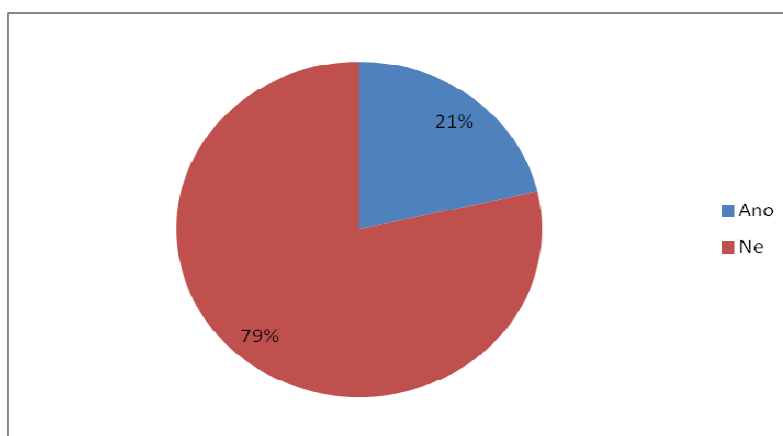
Graf 7: Názor, zda trestní stíhání vede k nápravě neplatiče výživného⁶⁹

62 % dotázaných si myslí, že trestní stíhání zanedbání povinné výživy vede k nápravě pachatele (odsouzeného) a 38 % respondentů si tuto skutečnost nemyslí.

Otázka č. 5: Nestačilo by problematiku neplacení výživného řešit pouze jako přestupek?

Graf 8: Názor respondentů, zda by nestačilo problematiku zanedbání povinné výživy řešit pouze jako přestupkové jednání⁷⁰

V současné době se poměrně hodně hovoří o tom, že by zanedbání povinné výživy nemělo být trestné, ale mělo by být řešeno pouze jako přestupek. S tímto

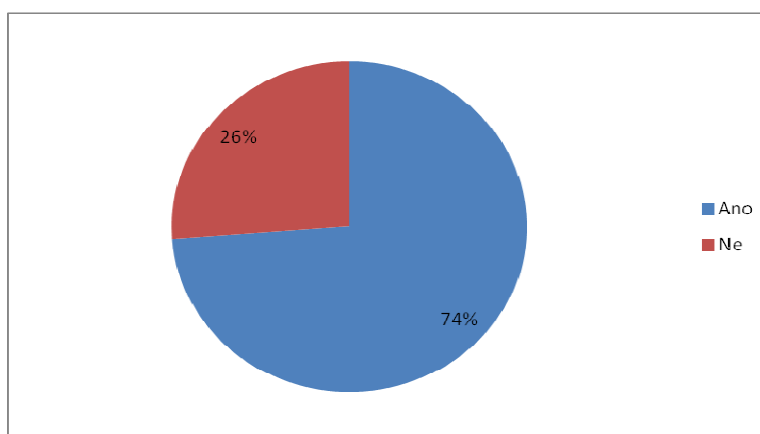
⁶⁹ Vlastní výzkum.

⁷⁰ Vlastní výzkum.

názorem se však 79% respondentů neztotožňuje, naopak 21% by problematiku zanedbání povinné výživy řešila pouze jako přestupkové jednání.

Otázka č. 6: Jste toho názoru, že by stát měl v určitých případech (např. matka samoživitelka ve finanční tísní) přebírat zodpovědnost za neplatiče výživného a od tohoto by měl poté dlužné výživné vymáhat?

Graf 9: Názor, zda by mohl existovat účinný nástroj na získání výživného od neplatičů.⁷¹

Tato otázka citelně naráží na řešení neplacení výživného pomocí zálohovaného výživného, přičemž 74% dotázaných si myslí, že stát by měl přebírat zodpovědnost za neplatiče výživného a od tohoto pak dlužné výživné vymáhat. Naproti tomu 26% dotázaných je toho názoru, že stát by zodpovědnost za neplatiče přebírat určitě neměl a matka by měla využít jiné prostředky k získání výživného.

Otázka č. 7: Myslíte si, že by mohl existovat účinný nástroj - prostředek k získání výživného od neplatičů? Uveďte jaký?

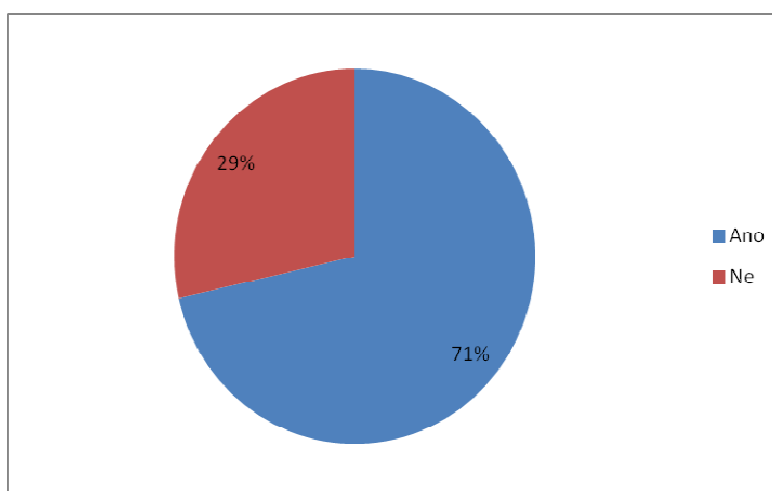
K této otázce se každý z respondentů vyjádřil podle svého. Nejčastější odpověď respondentů na účinný nástroj – prostředek, který by donutil neplatiče výživného plnit svojí vyživovací povinnost by mohl být pomocí exekuce na příjem, exekuce na věci movité, zabavení majetku, zadržení ŘP, pasu a obecně prospěšné práce. Trestní stíhání by podle jednoho z respondentů mělo být až krajním prostředkem, protože zavřený neplatič „platit nebude“. Více než polovina dotázaných si myslí, že nejlepším nástrojem k získání výživného od neplatičů je povinnost pracovat, respektive aby neplatič dostal jakoukoliv práci a jeho zaměstnavatel by mu strhával ze mzdy dlužné a běžné výživné.

⁷¹ Vlastní výzkum.

Další z respondentů je toho názoru, že neplatičům výživného by se měly drasticky navýšit dlužné částky ve prospěch dítěte, tím by si do budoucna rozmysleli to, že nebudou platit. Více než čtvrtina respondentů je toho názoru, že na neplatiče výživného by platil důsledný trestní postih a rozhodně by měl být vyšší trest při recidivě takového jednání.

Otázka č. 8: Ztotožňujete se s názorem, že trestní stíhání zvyšuje efektivitu placení výživného?

Graf 10: Názor respondentů, zda se ztotožňují s názorem, že trestní stíhání zvyšuje efektivitu placení výživného⁷²

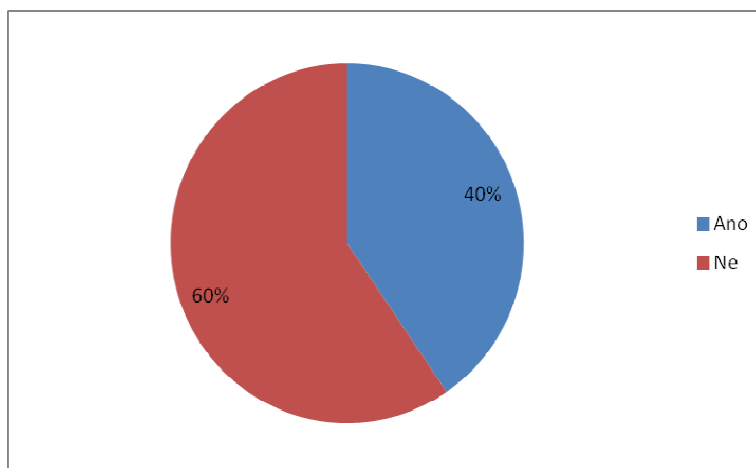
71% dotázaných je toho názoru, že trestní stíhání zanedbání povinné výživy zvyšuje efektivitu placení výživného. Pouhých 29% dotázaných si myslí, že trestní stíhání nezvyšuje efektivitu hrazení výživného.

Otázka č. 9: Jste toho názoru, že vzdělání má vliv na plnění vyživovací povinnosti?

Graf 11: Názor respondentů, zda vzdělání má vliv na plnění výživného⁷³

⁷² Vlastní výzkum.

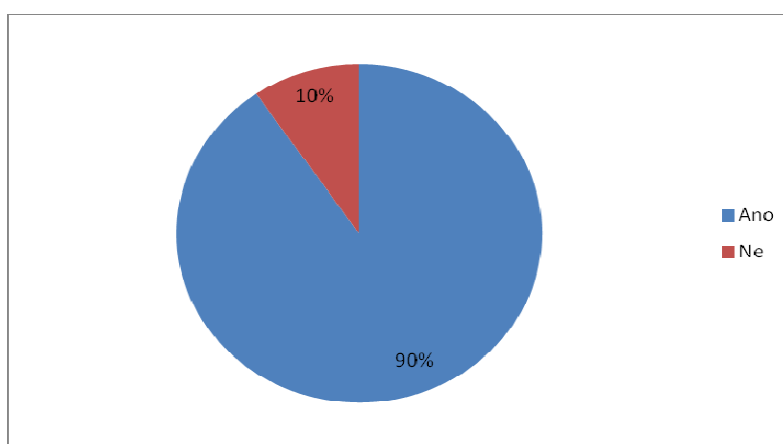
⁷³ Vlastní výzkum.

Do velké míry spočívá stav ve vzdělanosti lidí, respektive možnosti pochopit právo a povinnost. O tom, zda vzdělání má vliv na plnění výživovací povinnosti, odpovědělo 40 % respondentů, že ano, avšak 60% respondentů si myslí, že vzdělání nemá vliv na plnění výživného.

Otázka č. 10: Je Váš názor, že v rámci výuky předmětu finanční gramotnost by měla být žákům na základních a středních školách vysvětlena tato problematika?

Graf 12: Názor, zda v rámci výuky na ZŠ a SŠ by měla být vyučována finanční gramotnost⁷⁴

⁷⁴ Vlastní výzkum.

Za velký přínos pro výuku předmětu finanční gramotnost na základních a středních školách považuje 90 % dotázaných. Naopak 10% dotázaných jsou toho názoru, že vyučování tohoto předmětu je zbytečné.

Závěr

Bakalářská práce na téma: „Trestný čin zanedbání povinné výživy v ČR v komparaci se Slovenskou republikou“, byla zaměřena na teoretickou analýzu a syntézu problematiky neplacení vyživovací povinnosti v České republice a ve Slovenské republice. Následným cílem bylo vyhodnocení platné legislativy v České republice a dále zaměření se na trestněprávní stránku řešení této problematiky a tuto obohatit o statistické údaje, následně uvést příklady z policejní praxe a upozornit na nejčastější chyby policejního orgánu. Zajímavou částí práce je část věnovaná problematice vymáhání výživného v České republice. V další části jsem se zaměřila na problematiku zanedbání povinné výživy ve Slovenské republice, uvedla platnou legislativu a vymáhání výživného, avšak z velké části jsem se zmínila o institutu „náhradní výživné“, které by se dle mého názoru mělo zavést i v České republice. Nedílnou součástí mé bakalářské práce je dotazníkové šetření, které je zaměřené na problematiku zanedbání povinné výživy v ČR. Již z názvu bakalářské práce vyplývá, že budu komparovat problematiku výživného v České republice se státem, který je blízky nejen zeměpisným určením, ale je podobný i sociálním prostředím a dokonce jej pojí historická spřízněnost a společný vývoj právních norem v některých minulých historických obdobích, čímž Slovenská republika je.

Naplnění vytyčených cílů bylo dosaženo studiem odborné literatury a příslušných zákonů. V praktické části byla vyhodnocena statistická data a dotazníkové šetření bylo vytvořeno za účelem zjištění, jak vnímají respondenti danou problematiku v České republice.

Neplacení výživného se podle zkušeností vyhýbají muži, jak se základním vzděláním, tak s vysokoškolským, sociálně slabí i dobře situovaní otcové. Během své praxe, jsem již řešila dosti případů a dá se říci, že statisticky v každém pátém případě, otec raději dlužné výživné zaplatí, především, aby se vyhnul soudu.

Osobně vidím jako inspirativní pro českou legislativu způsob, jakým slovenský zákonodárce upravil určení doby nutné k naplnění skutkové podstaty trestného činu. Trestného činu se ve Slovenské republice dopustí ten, kdo neplní vyživovací povinnost tři měsíce v období dvou let. Tato úprava je vhodná zejména v tom, že se nevyžaduje

soustavnost neplnění vyživovací povinnosti, což je důležitým aspektem pro praxi, kdy orgán činný v trestním řízení nespekuluje o trestní odpovědnosti povinného, který si plní svou vyživovací povinnost nepravidelně. Od poloviny ledna roku 2013 je ve Slovenské republice možné uplatnit úroky z prodlení za včasné nezaplacení výživného, což náš občanský ani jiný zákon nezná.

Jako velmi nešťastné rozhodnutí českého zákonodárce vnímám tu skutečnost, když dne 8. 12. 2012 nabyla účinnosti kontroverzní novela TZ, která provedla podstatnou změnu, co se týče skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 TZ, kdy došlo u dvou skutkových podstat ke snížení trestních sazeb o 1 rok. Zcela pak bylo vypuštěno ustanovení o trestu odnětí svobody v rozmezí jednoho až pěti let, který mohl být uložen tehdy, pokud byl pachatel za tento trestný čin již potrestán nebo odsouzen.⁷⁵ To tedy znamená, že je v současné době případná recidiva u tohoto trestného činu pouhou přitěžující okolností, nikoli však již kvalifikovanou skutkovou podstatou. Slovenská právní úprava trestného činu zanedbání povinné výživy zná pojem recidivy, konkrétně v § 207 odst. 3 písm. c) STZ, který říká, že pokud pachatel neplní svojí vyživovací povinnost, přestože byl v předchozích dvaceti čtyřech měsících za takový čin odsouzen nebo z výkonu trestu odnětí svobody uloženého za takový čin propuštěn, může být odsouzen odnětím svobody na jeden rok až pět let.

Dalším rozdílem mezi českou a slovenskou právní úpravou trestného činu zanedbání povinné výživy je ta skutečnost, že STZ přísněji trestá osobu, která se činu dopustí „závažnějším způsobem konání“. Tento je definován konkrétně STZ v § 138 odst. b), kdy tato kvalifikační okolnost bude naplněna zejména v případě, kdy povinný nebude delší dobu plnit svoji vyživovací povinnost a bude tak naplněna skutková podstata trestného činu podle § 207 odst. 3 písm. b) STZ. Tuto právní úpravu vidím jako pozitivum. České trestní právo tuto trestní úpravu nezná, toto konání pouze zohledňuje při hodnocení závažnosti činu v § 42 m) TZ – přitěžující okolnost.

Velmi zajímavá je slovenská právní úprava, kdy podle STZ v § 122 odst. 13 upravuje účinky vznesení obvinění na pokračující, trvající a hromadné trestné činy. Podle českého TŘ, konkrétně v § 12 odst. 11, v případě, že obviněný pokračuje

⁷⁵ VANTUCH, P., *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vydání. Praha : ANAG. 2011. s. 686-687. ISBN 978-80-6263-677-8.

v jednání, pro které je stíhán, i po sdělení obvinění, posuzuje se takové jednání od tohoto úkonu jako nový skutek. Z této zásady však slovenský právní zákon zná jedinou výjimku, která se týká právě zanedbání povinné výživy, kdy se období neplacení výživného posuzuje až do okamžiku vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně nebo do okamžiku, než se soud druhého stupně odebere k závěrečné poradě.⁷⁶

Po seznámení se slovenskou právní úpravou, která se týká náhradního výživného, jsem toho názoru, že k posílení ochrany zájmů dětí je nezbytné, aby též v České republice byla zákonem stanovena a státem garantována minimální výše výživného, kterou by musel rodič přispívat na nezletilé dítě, a to bez ohledu na své možnosti, schopnosti a majetkové poměry. Tato právní úprava však v ČR není.

Většina zemí EU má institut zálohovaného výživného právně zakotven, dá se říci, že se stává evropským standardem. Slovenská republika má zavedený tento systém od roku 2002 a zdá se, že se osvědčil.

O zrušení trestnosti neplnění vyživovací povinnosti by se dalo uvažovat v případě, že by byly zavedeny nové účinné prostředky k vymáhání vyživovací povinnosti. Od roku 2013 je možné, aby na základě exekučního příkazu k pozastavení řídičského oprávnění povinného, byl neplatiči odebrán řídičský průkaz, ale v praxi se tento úkon moc nerealizuje. V současné době se již projednává návrh na zálohování výživného ze strany státu, což je dle mého názoru správná cesta.

Otázka zálohování výživného je otázkou sociologickou a politickou, která odráží především smýšlení lidí, zda akceptovat liberální systém, kdy každý jedinec nese za své chování odpovědnost, nebo zda se spíše přiklonit k sociálnímu státu, který zabezpečí občany, kteří potřebují jejich pomoc.

Neplacení výživného je v České republice třetí nejčastěji řešený trestný čin, což je důvodem, že se touto problematikou stále zabývají i politici, kteří se snaží hledat cestu, jak pomoci pečujícím rodičům (samoživitelům) v tom, aby na dítě peníze dostávali. Jedním takovým návrhem je již zmiňované náhradní výživné, přičemž se k tomuto problému hlásí i Asociace neúplných rodin. Nutnost problém řešit vyplývá i ze

⁷⁶ ŽILINKA, Maroš. Trestný čin zanedbania povinnej výživy a podmínečné zastavenie trestného stíhania. Trestněprávní revue. 2009, roč. 8, č. 8, s. 235-238. ISSN 1213-5313.

statistických údajů, kdy jedna třetina neúplných rodin u nás žije na hranici chudoby. V souvislosti s tímto problémem však vyvstává otázka, zda je správné, aby stát platil za povinné své závazky a ještě jim umetl cestu? Kde pak najdou motivaci k řádnému placení výživného?

V práci je zajímavé porovnání statistických dat kriminality trestného činu zanedbání povinné výživy v ČR a ve Slovenské republice, kdy jsem vycházela z průměru statických dat za období od roku 2010-2014 k počtu obyvatel v ČR a ve Slovenské republice. Průměr stíhaných a vyšetřovaných osob za období 5 let v ČR je 12 715 a ve Slovenské republice činí průměr 7 661,6. Počet obyvatel v ČR je 10,52 milionů a počet obyvatel ve Slovenské republice je 5,414 milionů obyvatel. Porovnáním statistických dat ČR a Slovenské republiky je zcela zjevné, že ve Slovenské republice je průměrně nepatrně větší kriminalita tohoto trestného činu a to o 0,021 % na jednoho obyvatele.

V souvislosti s problémem neplacení výživného se nabízí otázka, obsažená v dotazníkovém šetření, zda by se problém trestného činu zanedbání povinné výživy neměl řešit jako přestupkové jednání, nikoliv jako trestný čin. Z výzkumu vyplývá, že většina se přiklání k tomu, aby se tento čin řešil pomocí trestního práva. K tomuto je vhodné podotknout, že s ohledem na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 69/2006,⁷⁷ je také třeba připomenout, že proti jednání porušujícím práva vyplývající z občanskoprávních předpisů, je třeba v první řadě brojit soukromoprávními prostředky. Při jejich nedostatečnosti uplatnit sankce správní, a teprve na posledním místě právo trestní. Opačný přístup, tedy použití trestněprávního postihu, aniž by prostředky jiných právních odvětví byly použity, by byl v rozporu s principem subsidiarity trestní represe, který vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě. Tato skutečnost je hodna zamyšlení.

Neplacení výživného komplikuje rozvedeným matkám již tak dost složitou životní situaci, kdy výchova dětí leží hlavně na nich. Často přitom musejí splácet dluhy, které jim zůstaly po rozvodu. Pokud jim navíc bývalý partner přestane platit výživné na děti, dostane se rodič pečující o dítě do značných ekonomických problémů. Navíc samoživitelky mají ztížené možnosti na trhu práce, mnohdy dostávají nižší plat či hůře

⁷⁷ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009. s. 92. ISBN 978-80-7400-109-3.

placenou práci, neboť zaměstnavatelé jsou si vědomi všech možných komplikací. Přesto všechno jsou odpovědné za výchovu svých dětí, musejí zajišťovat všechny jejich potřeby a rozvíjet je, do toho se starat o bydlení, chod domácnosti a další. Proto by měl stát těmto matkám pomoci a to právě, již zmiňovaným, zálohovaným výživným. A co se týče vymáhání od neplatičů, tak stát má na rozdíl od matek na tuto záležitost mocenské páky, aparát a nástroje.

Osobně se domnívám, že zákon o náhradním výživném je potřebný krok k tomu, aby se zlepšila velmi špatná finanční situace matek, které se samy starají o děti. Na druhou stranu to však bude zátěž pro státní orgány, kteří o tomto budou rozhodovat. A bude vyplácení těchto dávek spravedlivé? A co vymáhání náhradního výživného od neplatičů? Já bych navrhovala reagovat na neplatiče v co nejkratší časové lhůtě, například již po dvou měsících neplacení, a to zabavením majetku, veřejnými prospěšnými pracemi.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. DUDOVÁ, R., HASTRMANOVÁ, Š. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. 1. vydání. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2007. 129 s. ISBN-978-80-7330-124-8.
2. FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014. 260 s. ISBN 978-80-7478-500-9.
3. HOLUB, M., NOVÁ, H. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha : Leges, 2011. 456 s. ISBN 978-80-87212-96-7
4. HORVÁTH, E., VARGA, E. *Zákon o rodině*. Komentár. 2. vydání. Bratislava : Wolters Kluwer, s. r. o., 2014. 654 s. ISBN 978-80-8168-021-2.
5. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo v aplikační praxi*, 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2000. 41 s. ISBN 80-7179-293-4.
6. KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy*. Praha : C. H. Beck, 2013. roč. 21. 801 s. ISSN 1210-6410.
7. MÁDEJ, R. *Výživné pre vaše dieťa. Praktická príručka o právnej úprave výživného a náhradného výživného v Slovenskej republike*. 2. vydání. Bratislava : Legal Press, s. r. o. , 2013. 72 s. ISBN- 978-80-971368-0-2.
8. NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost: praktická příručka s judikaturou a vzory*. 1. vydání. Praha : Linde, 1995. 226 s. ISBN 80-85647-84-2.
9. PÁNA, I., SOMR, M. *Metodologie a metody výzkumu*. 1. vydání. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s, 2007. 164 s. ISBN 978-80-896708-52-2.
10. *Rodinné listy*. Praha : Havlíček Brain Team, 2014, č. 2. ISSN 1805-0824.
11. SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6.
12. ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009. 3285 s. ISBN 978-80-7400-109-3.
13. ŠMOLKA, P. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vydání. Praha : Portál, s. r. o., 2008. 192 s. ISBN 978-80-7367-448-9.
14. ŠUBRT, M. *Řešení příkladů z problematiky trestní odpovědnosti a ochrany mládeže*, 1. vydání. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. 122 s. ISBN 978-80-7251-305-5.
15. VANTUCH, P., *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vydání. Praha : ANAG. 2011. 1368 s. ISBN 978-80-6263-677-8.
16. ŽILINKA, Maroš. *Trestný čin zanedbania povinnej výživy a podmínečné zastavenie trestného stíhania*. *Trestněprávní revue*. 2009, roč. 8, č. 8, s. 235-238. ISSN 1213-5313.

Elektronické zdroje

1. KRÁLÍČKOVÁ, Z., TELEC, I. Výživné v novém občanském zákoníku. Bulletin-advokacie.cz [online]. © 2015 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/vyzivne-v-novem-obcanskem-zakoniku>>.
2. SLOVENSKO. MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Štatistika kriminality v Slovenskej republike [online]. © 2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.minv.sk/?statistikakriminality-v-slovenskej-republike-xml>>.

Legislativní zdroje

1. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 1645/2011-19 ze dne 4. ledna 2012. Dostupné z WWW: <<http://www.judikaty.cr/>>.
2. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 250/2012-24 ze dne 18. dubna 2012. Dostupné z WWW: <<http://www.judikaty.cr/>>.
3. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 438/2011-22 ze dne 27. dubna 2011. Dostupné z WWW: <<http://www.judikaty.cr/>>.
4. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 6Tdo 960/2011 ze dne 18. srpna 2011. Dostupné z WWW: <<http://www.judikaty.cr/>>.
5. ČESKO. ÚSTAVNÍ SOUD. Nález Ústavního soudu č. 257 ze dne 26. ledna 2006. Dostupné z WWW: <<http://www.judikaty.cr/>>.
6. ČESKO. ÚSTAVNÍ SOUD. Nález Ústavního soudu č. 511 ze dne 16. března 2006. Dostupné z WWW: <<http://www.judikaty.cr/>>.
7. ČESKO. Zákon č. 110 ze dne 14. března 2006 o životním a existenčním minimu. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1300. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=110/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211- 1244.
8. ČESKO. Zákon č. 361 ze dne 19. října 2000 o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů.). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, částka 98, s. 4600. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=361/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.
9. ČESKO. Zákon č. 390 ze dne 6. září 2012, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, částka 144, s. 4989. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=390/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. f>. ISSN 1211-1244.
10. ČESKO. Zákon č. 390 ze dne 6. září 2012, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, částka 144, s. 4987. Dostupné z WWW: <[69](http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-</div><div data-bbox=)

- zakonu/SearchResult.aspx?q=390/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. f>. ISSN 1211-1244.
11. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 398. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211- 1244.
 12. ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33, Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211- 1244.
 13. ČESKO. Zákon č. 99 ze dne 17. prosince 1963 občanský soudní řád. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 56, s. 425. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=99/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211- 1244.
 14. ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 141 ze dne 9. prosince 1961 o trestním řízení soudním. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=141/1961&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211- 1244.
 15. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 94 ze dne 4. prosince 1963 o rodině. In *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1963, částka 53, s. 317-348. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=94/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>. ISSN 1211-1244.
 16. SLOVENSKO. Zákon č. 233 ze dne 14. září 1995 o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov. In *Zbierka zákonov národnej rady Slovenskej republiky*. 1995, částka 80, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/1995-233#f5433192>>.
 17. SLOVENSKO. Zákon č. 300 ze dne 20. května 2005 trestný zákon. In *Zbierka zákonov národnej rady Slovenskej republiky*. 2005, částka 129, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300#f6357612>>.
 18. SLOVENSKO. Zákon č. 36 ze dne 19.1.2005 o rodine a o zmene a doplneni niektorých zákonov. In *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2012, částka 20, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-36>>.
 19. SLOVENSKO. Zákon č. 452 ze dne 30. června 2004 o náhradnom výživnom. In *Zbierka zákonov národnej rady Slovenskej republiky*. 2004, částka 193, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-452#p1>>.
 20. SLOVENSKO. Zákon č. 601 ze dne 28. října 2003 o životnom minime a o zmene a doplneni niektorých zákonov. In *Zbierka zákonov národnej rady Slovenskej republiky*. 2003, částka 245, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-601>>.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byl při zpracování bakalářské práce využit následující materiál:

- interní databáze POLICIE ČR.

Seznam zkratek

NOZ – nový občanský zákoník

OPP – obecně prospěšné práce

OSŘ – občanský soudní řád

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

SKPV – služba kriminální policie a vyšetřování

SSP – státní sociální podpora

STZ – slovenský trestní zákoník

SZOR – slovenský zákon o rodině

TR – trestní řád

TZ – trestní zákoník

ZPŘ – zkrácené přípravné řízení

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka 1: Porovnání kriminality mužů a žen v letech 2010-2014.....	19
Tabulka 2: Kriminalita přečinu zanedbání povinné výživy v ČR.....	29
Tabulka 3: Kriminalita trestného činu zanedbanie povinnej výživy § 207 STZ.....	51

Seznam grafů

Graf 1: Porovnání kriminality mužů a žen u přečinu zanedbání povinné výživy v letech 2010-2014.....	20
Graf 2: Vývoj kriminality přečinu zanedbání povinné výživy v ČR.....	29
Graf 3: Vývoj kriminality trestného činu podle § 207 STZ.....	51
Graf 4: Vnímání vyživovací povinnosti v ČR.....	56
Graf 5 : Zkušenosti s neplacením výživného.....	57
Graf 6: Názor, zda trestní odpovědnost řeší problematiku zanedbání povinné výživy.....	57
Graf 7: Názor, zda trestní stíhání vede k nápravě neplatiče výživného.....	58
Graf 8: Názor respondentů, zda by nestačilo problematiku zanedbání povinné výživy řešit pouze jako přestupkové jednání.....	58
Graf 9: Názor, zda by mohl existovat účinný nástroj na získání výživného od neplatičů.....	59
Graf 10: Názor respondentů, zda se ztotožňují s názorem, že trestní stíhání zvyšuje efektivitu placení výživného.....	60
Graf 11: Názor respondentů, zda vzdělání má vliv na plnění výživného	60
Graf 12: Názor, zda v rámci výuky na ZŠ a SŠ by měla být vyučována finanční gramotnost.....	61

Přílohy

Příloha č. I: Vzor dotazníku.....	74
-----------------------------------	----

DOTAZNÍK

Vážený respondente,

jsem studentkou posledního ročníku VŠERS v Českých Budějovicích. Tento dotazník je vytvořen pro výzkumnou část mé bakalářské práce. Dotazník je anonymní, proto se nikam nepodepisujte. Prosím Vás o co největší upřímnost a profesionalitu při jeho vyplňování - jedná se o praktické šetření, ve kterém je důležitá pouze Vaše pravdivá odpověď.

Pohlaví : žena **muž** (označte prosím křížkem)

Věk:.....

Vzdělání:.....

Místo výkonu zaměstnání: (okres)

Dále se prosím věnujte samotnému dotazníku. Postup při vyplňování dotazníku je jednoduchý. Zakroužkujte vždy jednu odpověď. Tam, kde je to napsáno, odpověď vypište na vymezené místo. U odpovědí, kde místo na vypsání vymezeno není, to prosím nedělejte.

Děkuji za vyplnění.

Lenka Chumlenová

1. Znáte pojem neplacení výživného?

a) Ano

b) Ne

- 2. Máte s neplacením výživného nějaké zkušenosti?**
- a) Vlastní
 - b) Zprostředkované
 - c) Z doslechu
- 3. Jste toho názoru, že trestní odpovědnost řeší tento kolizní stav?**
- a) Ano
 - b) Ne
- 4. Myslíte si, že trestní stíhání vede k nápravě nebo odstranění neplacení výživného?**
- a) Ano
 - b) Ne
- 5. Nestačilo by problematiku neplacení výživného řešit pouze jako přestupek?**
- a) Ano
 - b) Ne
- 6. Jste toho názoru, že by stát měl v určitých případech (např. matka samoživitelka ve finanční tísní) přebírat zodpovědnost za neplatiče výživného a od tohoto by měl poté dlužné výživné vymáhat?**
- a) Ano
 - b) Ne
- 7. Myslíte si, že by mohl existovat účinný nástroj - prostředek k získání výživného od neplatičů? Uved'te jaký?**
-
- 8. Ztotožňujete se s názorem, že trestní stíhání zvyšuje efektivitu placení výživného?**
- a) Ano
 - b) Ne
- 9. Jste toho názoru, že vzdělání má vliv na plnění vyživovací povinnosti?**
- a) Ano
 - b) Ne

**10. Je Váš názor, že v rámci výuky předmětu finanční gramotnost by měla být
žákům na základních a středních školách vysvětlena tato problematika?**

a) Ano

b) Ne

Děkuji Vám za trpělivost při vyplnění dotazníku !